

9. 13. 12. 1975 g^o

MLINARJEV JANEZ

(Taharski plemiči.)

Ijudska igra v petih dejanjih s prologom.

Prosto priredil

Rado Miklić

UNIVERSITÄT WÜRZBURG

(Fakultät für Biologie)

Bitte geben Sie die Fachrichtung an

75448

Rabla Miklós

Ks. k. n. 1975/9868

O s e b e:

P e n g a r, teharski župan *Iustin*
M a r j e t i c a, njegova hči *Selest*
M l i n a r j e v J a n e z / *Iustin*
Š i m k o v T o n e // teharski fantje
Muharjev Jaka //
K m e t o v N a c e /
U r h I I. C e l j a n *Jurač*
V o h u n v njegovi službi *Silde*
M a r t i n a š k a, pravžitkarica *Pruski*
A n č k a, Pengarjeva dekla *Hajmarg*
M a n c a /
M i n c a //
F r a n i c a / teharska dekleta
M i n k a //
K a t i c a /

Enrik o, papežev legat *Zupaneh*
Starček, Enrikov oče *Stjepan Selez*
Zagorec *Selez*
Glasnik
Stražar
Dvornik
poslanik

23.

Marijeta, župnikova kuharica

Fantje, dekleta, starešine, vitazi, biriči, sluga, zbor, menihov.

-
- I., III. in V. dejanje se vrši pred Pančarjevo hišo na Teharjih.
II. na celjskem gradu
III. na Bežigradu.

Mlinarjev Janez.

(Teharski plemiči)

Prolog.

Temne zavese obdajajo grob Zagorčeve Franice, ki je postala žrtev grofove pohotnosti. Prek groba leži njej oče Zagorec in boža mrzel kamen.

Zagorec: Sem so te djali, otrok moj in ti postavili nad glavo težak, mrzel kamen... O, hčerkica, hčerkica-Franica! Ne slišiš svojega očeta.... Kako je kamen mrzel, mrzel in trd! Vse je danes kamen, vse: človeška srca, njihove besede in še Bog, Bog! Kaj si dal njej zato življenje, mladost in žarna lica, da je sedaj žrtev svoje lapote. In meni si dal hčer zato, da te sedaj preklinjam Tabe-Bog, ki sam te molil. Ha-ha-. Sedaj se je vse združilo, vse vera in življenje je v tej črni gomili pod tem težkim kamnom pokopano. Ni v meni več ne srca ne duša. Le grozna praznina, po kateri odnevaajo in ječe bogo-

kletni klici ..Kako so ti rdela lica,kako je sijalo tvoje čisto oko,kako si bila brhka občica nad svojimi ovcami in tvoji zlati dolgi lasje-angel si bila mojemu zapuščanemu življenju. In sedaj si mrtva,umorjena-o Bog!..Prokleta, saj ni Boga,mogočni Celjan ga je izpodrinil. (grozeča)Celjan!Tam na sivi skali si se ugnezdil in zakraljeval-prvi slovenski plemič,grof in knez. Tvoja moč je rastla in vse trša je postajala tvoja past srce vse bolj kamenito. Slovenko poštenost si poslal k vragu,da si mogel z mirno vestjo s krovjo nedolžnih pojiti svoj meč.Drugim sta kvadli življenje,da bi sami dalje živeli.Toda Celjan ponosni-doigral si.Že se potapljaš v krvi nedolžnih.Že se blišči ostrina,ki bo vrezala smrt tvojemu bogokletnemu življenju.Oskrunjena čast naših deklet se bo maščevala nad tvojim rodom. Mogočno zidovje se bo nagnilo in sesulo v prah in slovenski kmet bo zakraljeval nad tvojimi zemljami. Zelena bo Savinjska dolina,rodila sadove in slovela-vi bosta prah in papel!Rodila se bodo brhka,slovenska dekleta,rdela bodo

njihova lica in njihove deviške grudi bodo prekipavale mladosti, ljubazni in življenja. kup gnusnih črvov bo vse vaše življenje. Mogočno bo zaživel slovenski rod - nič boste vi in vaš rod. Nikjer vas ne bode več. Le sive razvaline bodo golčale o vas in vaših dneh... Grof Urh Celjan, ti morilec mojega otroka! Tvoji predniki so ukradli nebu troje blestečih zvezd, vmiti jih boš moral pradno boš usahnil. In s tabo bo usahnil tvoj rod. Nad tvojo rakvijo se bo razletel celjski grb v tisoč koscev in zadonel bo glas: **D a n e s g r o f j e c e l j s k i i n n i k d a r v e č !** Nikdar.....več.... haaa! (Se zgrudi mrtev na grob)

I. dejanje.

Na tesarjih. Bogata hiša župana Pengarja, z lično ograjo ob strani. Za ograjo pelje cesta, ki se pne mimo lipe čez položen griček in vodi v Celje. Iz zelenja na nasprotni strani gleda manjša hišica. V ozadju vas. Pradno se zastor dvigne, odpojajo fantje in dekleta, vračajoči se s polja. Vmes se čuje pritrkavanje svetoanskih zvonov. Drugi dan je namreč proščenje. Ko se zastor dvigne, zamira petje odhajajočih in tudi pritrkovanje pojema, le večerja zarja siplje svoj škrlat po okolici.

Marijica : (ki je obstala s košaro detelje ob ograji, zre za odhajejočimi. V rokah ji rdi šopek nageljnov, vzdihne in zapoje) zvonu le zvonu nocoj, sladko počivat zapoj.. meni je sladek počitek neznan. Samo na njegovem srcu je še mir za mojo razboljnost. In njegove besede: "Rad te imam", mi morejo vrniti sladkost prijetnega počitka.

Janez: (pride zamišljen)

Marjetica: O, Janez - kaj je s teboj? Potrtost ti nič ne pristoja.

Janez: Vem, da mi ne, a ne morem drugače. Nekako razburjen sem.

Marjetica: (nagajivo) Za mestne gizdaline je razburjenost, na pa za krepkega in brhkega fanta, kot si ti.

Janez: Vse v meni je razburjano in nemirno. Tako trpko mi je in vendar včasih mi je ta trpkost sladka in prijetna..

Marjetica: Janez, saj te ne poznam več.

Janez: Ti me ne poznaš Marjetica, Ti!

Marjetica: Saj si ves izpremenjen. Prej tako vesel in pogumen, sedaj pa ...

Janez: Veliko, res veliko se je izpremenilo.

Marjetica: Ali smam zvedati za to spremembo? Meni smeš zcupati, saj sva od mladih nog skupaj. Igra so naju družile v mladostnih dneh, sedaj naju družijo delo in senca ni med nama. Morla ti odleže, če se potočiš-.

Janez: Marjetica, že tvoje besede same so mi v prijetno tolažbo,

pa vendar...

Marjetica: Ne bodi vendar mevžast. Poguman si. Ne bojiš se desetorice, a sedaj prač basedo trapačeš.

Janez: Samo ti mi moraš pomagati in nihče drugi.

Marjetica: Res?! Zakaj toraj prikrivaš vzrok svoje bolesi? Ali sem tako trlosrčna, da mi ne zaupaš? Janez žališ me, ko vendar veš, da bi ti rada pomagala.

Janez: Iz dneva v dan mi je huje ob misli, da sem sam, čisto sam: brez matere in očeta. In življenje tako hladno, mrazlo in pusto, brez ljubezni. Imen prijatelje radi me imajo, toda moja srca kopni po veliki ljubezni ženskega srca in to, to ljubezen mi moraš dati samo ti, dekle moja! Marjetica, dovolj je oklevanja. Ljubim te dekle zelo, ljubim kakor more in zna le poštan slovenski fant. Samo ti mi moraš vrniti veselje do življenja. Le ti moraš zaceliti raztrgano srce. -ah, kako je bila vsaka tvoja beseda v hladilo

pakočemu srcu, kakor prijetno mi je bilo, kadar sem smel za trenutek zreti v tvoje globoke oči, v katerih dehti čist sijaj, tvoje dekliške duše. Marjetica, ali varjomaš, da te ljubim? Ti moraš biti moja, samo moja! Kako bo lepo, kadar boš moja žena, mati mojih otrok. - Ah - vse lepše bodo žurgoleli škrljenci nad našimi polji, kako bodo zorela žita na mojih poljih. Kako bodo črički gosli po mojih tratih, kako bo cvetje opojno duhtelo, kadar boš gospodinja ti. - Še moja stara kočja bo znavnala svoje krivljene bokse in se radostila nova gospodarica. - Marjetica, reci da me imaš rada tudi ti. Reci sedaj, prav sedaj v tem svetlem trenutku, ko zre nebroj božjih očes na najini čisti duši. Marjetica -
Marjetica: Janez! (nasloni glavo na Janezovo kipače srca) Dokler

bodo naši fantje ukali in nosili šopka za klobukom, bo ljubilo moje srce tebe, samo tebe moj fant, moj Janez!

Janez: Marjetica! - Sedaj sem srečen, zdaj sem bogat! Ho, grof Urh Celjan, ti si nič sedaj, ko imam jaz svojo Marjetico! Ti

i imaš zemljo, zlato, jaz pa imam življenje. - Brez tebe mi je bila zemlja jača, sedaj pa mi je pol paradiža. Marjetica moja. (Jo poljubi)

Tone: (pride s fanti do ozadja, ki so opazovali zadnje srečne trenutke) Kaj sem dejal, da je Janez zaljubljen! Živela Janez in Marjetica!

Janez: Fantje, prijatelji! Nič me ni sram, da ste me zalotili v najsrečnejšem in najsvetejšem trenutku mojega življenja. Čista je najina ljubezen, kakor jutranja nebo in žarka, kakor je božje solnce na jasnem julijem nebu. Vi vsi ste mi priča. Tri prste dvigam do Boga. Marjetica, ali nobena! Če se ji izneverim, tu moja prsa; prvi, ki me sreča, naj mi zasadi nož v srce.

Tone: take besede zna izreči le teharski Mlinarjev Janez.

Marjetica: Tu pred vsemi ponovim besede, ki sem jih izrekla že svojemu fantu: "Dokler bodo fantje ukali in nosili šopke

za klobukom, bom ljubila samo Janeza in nikogar drugega!

Jaka: Dobru je ta. Ta ljubizen ino korenina do pekla, ali pa svoj vrh pri sv. petru v nebesih in je ne bo konca. Saj bodo slovenski fantje ukali in nosili šopke, do sodnega dne.

Martinaška: (Pride iz Pengarjeve hiše z očetom Pengarjem) Kaj sem vam pravila oče Pengar. Saj sem vedela. Janez pa Marjetica. To vam bo par, kot ga ne premorejo Teharje. Vem, vem očka. Malo hudo je že, ko takole meni nič tebi nič nastane v hiši taka spramsba. A kaj hočete. Bog je Marjetici dal življenje, da postane žena in mati. Janez je pa tudi fant, ki vam bo delal veselje. Pridne in krepke roke, razumno glavo in čisto srce: oh očka Pengar boljšega res ne dobite. Kar pogledajte ju. Saj sta drug za drugega ustvarjena. In tudi vam so se že leta pobesila.

Janez: /^{Oče} Pengar! Zalotili ste naju, a nič za to, kar vam nočem ničesar prikrivati: rada se imava. In to povem vam in vsemu

svetu, zakaj najina ljubezen je čista in sveta, kakor je svet oni, ki jo je daroval ljudem. Tu prijateljji so priča, ko sem obljubil Vaši Marjetici zvestobo in zakon. Čista, nedolžna in močna je najina ljubezen, zato ne odrucite prošnji: oče, dajme mi svojo hčer za ženo in mene sprejmita, ne za zeta, sin naj vam bom, ki na stara leta lajša svojemu očetu težke dneve sive starosti.

Penqar: Tvoja besede so živ izraz tvoje plemenite duše. Suhega zlata so vredne in prošnji ne morem odrači. Tvoja nevesta naj bo, žena in mati tvojim otrokom. Toda gorje ti, če obljubo prelomiš: tedaj boš spoznal moč žaljivega sivolasega očeta. Pa čemu grožnja. Saj pravi slovenski fant ne goljufa in ne vara. - Marjetica, ali veš, kaj si obljubila Janezu, ko si dejala, da hočeš postati njegova.

Marjetica: Oče! Ljubezen je najsvatajša v življenju: kjer ljubezen tam Bog. Trpljenje v ljubezni je sladko in žalost prijetna.

Toda pekel tam, kjer se ta stebelzruši in zvestopa prelomi.
Pengar: Mič več dala moje. Moja kri si in srca tvoje blage ranjke
matere utripa v prsih. Pridi, da te še enkrat poljubim
kot svojo hčer. (jo poljubi). Janez, tu jo imaš, iz mojih rok-
tvoja je in samo tvoja. Oče nebeški hvala ti, rad pridem se-
daj k Tebi. (molč) Pritita, da vaju oba objamem in poljubim.

Janez: Oče, ne solzite se. Za danes se je raj preselil na zemljo in
naša srca vriskajo. Še Bog naj pride med nas in naj se radu-
je z nami. Saj je ljubezen njegov največji dar človeštvu.
zato je treba zanj mnogokrat ostre in trpke borba. Oče
blagoslovite naju.

Pengar: Pokleknita otrcka moja. Bodita blagoslovljena z blagoslovom
očetovim. Trnjeva je pot življenja, a rosa božje milosti naj
vama hladi pekoče rane. Obilen naj bo božji blagoslov v dru-
žini, polja in travniki naj vama rode mnogoteren sad. Nikdar
pa ne pozabita, ne vi dva ne vajini otroci, da je slovenska

gruda vejina domovina in da pluje po vajinih žilah slovenska kri.
Janez: Hvala oče. Poznate naju, menz in „arjetico. Ne hvalim se, ker hvala je puhla toda ostaneva kot sva! In slovenske grče bodo najini sinovi. - Želja, ki je rovarila v meni se je uresničila in danes sam naj srečnejši človek.

Martinaška: Janez, ganilo me je vse. Kdo bi si mislil. Takole majhen si bil, „anjček sem te klicala; po meni si plezal po naročju n in me ščagetal po nosu stramo bilko; pa tistega lepega belega mucka si vedno vlačil za rep, da je ravša na vse pratege cvililo, ti si se pa na vse grlo smejal. Idt nagajivčak si bil. Sedaj, sedaj pa že fant in mož in kar naskrat še oče. Kajne Janez, tudi tvoje otroke bom smela pestovati in jih pravijati. Pa Marjetica bo tudi dovolila.

Marjetica: Savada „artinaška, Pri nas boste kar doma.

Janez: Ko sem bil mlad, neugnan, ste mi bili druga žati in nikdar vas ne pozabim. Na stara leta je najgorkejši kot v hiši vaš

in kruha ne boste nikdar stradali-.

Martinaška: Saj sem vedela, Janez pa Marjetica ta bosta par in družina, pri kateri se bodo morale Teharje učiti: tako se živi in nič drugače. Jaz vama bom kuhala, pestovala, včasih kaj zašila. Saj je na polju večno mnogo dela in

Pengar: Že prav, že prav Martinaška. Dobra ženska si, radi taimamo vsi. Nocoj je pri nas postлана postelja zato, da boš pripravila jutri veselo gostijo. Proščenje in zaroka: to dvoje bo treba primamo proslaviti. Fantje, nocoj je noč, da je še meni zarajalo starikavo sreča. Imam kapljico, ki teče kot olje in se zlató iskri. Hranim jo za slovesne prilike. Danes jo bom točil jaz. (Oaide)

Tona: Janez s teboj se radujemo tvoje sreče, pa vendar nam je malo hudo. Težko si mislimo veselo družbo brez tebe. Še nekaj časa in ^{svati} zakon te bo iztrgal naši družbi. Mož boš! Pa ponosni smo, da bo prišel iz našega kroga mož, ki ne bo v sra-

moto fari. Še župnik z laca bodo lahko dejali: "Vidite vi sprijani kozli, živi se tako, kot živi Janez z mlina s svojo Marjetico". Še veliko bi ti rad povedal, toda kmatski fant pa slavnostni govor, ali pa mastni gizdalin pa capec. Masto, da bi lopnil po snopu, se krasne po glavi, tako jaz s svojo govorencu. Janez, le častitam ti iz celega srca in ti želim v imenu vseh tvojih tovarišev obilnega blagoslova.

Janez: Presenetil si me s svojimi besedami. Hvala za nje, saj so prišle iz ust mojega najboljšega prijatelja. Čeprav se bom unaknil v blagoslovljen krog družine, vendar vaš ostanem še vedno, Vi moji prijatelji in ti moj brat Tone.
(se objaňata)

M. Jaka: Poskočno srce že čutim na podplatih. Kaj če bi zaplesali? Harmonika ja v hiši in naš Nace jo zaigra, da te samo nosi.

Fantje in dekleta: Živijo Jaka, živijo. Pogodil si jo. Ta bo prava. Le zasukajmo se.

Tona: Nace v hišo, v kotu na skrinji pa je meh.

M. Jaka: Janez, vaš kaj. Ti boš plesal z Marjetico, jaz pa z našo tetko Martinaško. (jo zasuče)

Martinaško: Uh, Jaka, ti si pa res od muh. Tak pusti ma no. Kaj boš s staro krevco.

M. Jaka: Tiho Martinaška, danes nas je sama mladost. (odpalešajo)

Vohun(ki se je že priplasil do drevesa in opozoval veselo razpoloženje. Oblečen je v meniško haljo. He rajajte in se veselite mladosti. A pozabili ste, da je nad vami železna pest grofa Urha Galjana. čakajte, da vam zasvira on, potem bosta plesali in se sukali, da vam bodo jeziki mahali do kolen. Ha, s svojimi dekletimi se ponošajo in šopirijo. Bič je za vas pa odsenjak in pasja pokveka. (dekla pride iz hiše ^{Pengarijev}, ko zapazi vohuna in sliši njegove besede, se preplašena seseda za ograjo) Japa dekleta pa je Bog ustvaril za grofe in kneze in njihove ljubljence. Marjetica lepa rožica, kaj se boš pešala s kmečkim fantolinom. Grof Urh hoče biti tvoj, oziroma ti njegova. Saj pride sem po

ta in še nocoj se boš valjala po grofovih blazinah, da bo kar
skripalo. Jaz pa bom božal zlati mošnjček. Vi ki sedaj rajata los-
ta lahko grizli svoje nohte in kleli krog grajskih zidov, tokler
vam bič na zamaši grl. Hehe, naspametno početje. Saj jo potem dobi-
te nazaj, ko bo gosposki metulj posrtal med s cvetne čaše. Hehe.
(začuje se vesel šum vračajočih) Aha, prihajajo. No menišič. Nožičke
skrij v krivi hrbet, molek v roko in svetniški obraz. Pa se bo
stvorila glorijska okoli glava. In bo žvenketalo zlato v mojih žepih
(greproti pengarjevi hiši)

Pengar: (stopi iz hiše) Fantje - o, vi častiti gospod, Hvaljen bodi
Jezus Kristus.

Vokun: Na veka amen očka.

Pengar: malo sem se vas preplašil, pa ne zamerite.

Vokun: Miš hudega. Nemarnega obiska se vsak nekako preplaši.

(runtje in dekleta priplešajo)

Pengar: Eh, mladina, umiri se vendar malo, umiri. Poglejte vendar tako
častiti obisk smo dobili.

Vohun: Pustite jih naj se radujejo. Saj je Bog sam dejal, da ljubi vesela ljudi. Toraj otroci, la rajajte, dokler je čas, kajti kratko in minljivo je veselje.

Dekla: (ki je ves čas preplašena za ograjo poslušala vohunove besede se prepizgi h Tonatu, ga potegna v stran, kjer mu silno živo nekaj pripoveduje. Tone postaja ves bolj pozljiv.)

Pengar: Dobri ste in lepe so vaše besede. Prav, da ste prišli. Moja hči, varjetica obhaja zaročno z Mlinarjevim Janezom. Korda ga poznate.

Vohun: Daleč sem in za zidanjem se le moli, posti in misli na Boga. Posvetne misli in želje so nam tuje in zoprne.

Janez: Oprostite, da vas vprašam, kako, da ste v tej pozni uri na poti?

Vohun: Fant, vprašanje je sicer predrzno, toda odpuščam. Bil sem pri svetem očetu v Rimu. In sedaj me vodi pot v Žički samostan.

Pengar: Oh, potem ste pa gotovo utrujeni in gladni. Nikar ne bolite

kaj hudi, ker vam nisem takoj postragal. Človek je ob takih prilikah ves raztrasen. Marjetica, pripravi brž šastitamu gospodu nekaj jedi. (Marjetica odide) Pot je bila gotovo naporna.

Vohun: Res, toda ob misli na našega gospoda, na njegovo trpljenje, na njegovo milost in plačilo je vsaka težava prijetna in neper sladko breme. Toda za pot je vendar ura prepozna, pa bi se drznil vas nadlegovati za prenočišče.

Pangar: Saj to ni nadlega. Moja postelja je nočoj Vaša.

Vohun: Sem zadovoljen s senom, človek mora biti skromen in ponižen, da je Bogu dopadljiv.

Pangar: Eh kaj bi. Spali boste nočoj na moji postelji. Vsačemu rad postrežem, a vam, ki ste služabnik bžji še posebno. Tudi kozarčka vina na boste odrekli.

Vohun: (spi je ponudeni kozarček) No, kopljica, ki poživiljo ude. Božjega blagoslova je polna.

Martina: Šta gospod, naj ne zamarijo, prosila bi nekaj.

Vohun: No mamica, kaj bi radi?

Martinaška: vajo, kakšna je danes mladina. vsa razposajena, posebno pa še danes, ko je naša "arjetica nošla fanta. Oh, to je par, sem Bog ju je izbral. No pa so fanuje in dečve zarajali. Pa me tisti M. Jaka, tamle sedi pod gromom, ga vidijo - no tisti Jaka ne pograbi, in jaz stara ženica, se na stara leta spozabin, kaj je prav, pa sem šla in se vrtela z mladim paglavcem. Oh gospod saj to ne bo hudo. In graha tudi ni bilo velikega.

Vohun: No, no mamica, kaj takega bi ne mislil o vas. Ni lepo, da se spozabite. Stari sta že, smrt vam že čepi na bratu, bi se pa radujeta pösvečnosti. Na Boga mislite. Na trpljenje našega Jezusa Kristusa in se pripravljati na smrt. Kdor je star mora še posebno moliti k Bogu in se priporočati njegovemu usmiljenju. Ne pa, da nori z mladino, ki ji je treba trde roke in včasih tudi biča. Mamica zapomnite si moje besede.

Martinaška: saj nisem kriva jaz, tisti Jaka je ves od muh.

Vohun: Že prav. Bog je dober in vam bo odpustil to nerodnost.

Pangar: Pustimo prazna marjje in stopite v hišo duhovni oče.

Vohun: Niso sicer to praznje marjje, toda dolga pot me je res poš-
teno utrudila. Fantje in dekleta ura je pozna, domov pojdite in
vešerne molitve ne pozabite. Bog blagoslovi vaše spanje,
da po sladkem počitku vstaneta krepki (Fantje odidejo)

Martinaška: Oh, kako gospod lepo govorijo.

Tona: (stopi k vohanu-manilu) Duhovni oče, oprostite, tudi mene teži
vest. V šolo so me hoteli dati, pa mi je župnik posojeval
mного knjig in v njih je toliko nerazumljive. Sedaj me pa
mučijo dvomi.

Pangar: Pusti vendar v miru popotnika, ki so utrudjeni in žele
počitka.

Tona: Samo eno vprašanje dovolite, če ste res duhovni oče, ne boste
odklonili odgovora.

Vohun: (malo osupel) Fantje, postojtaš predizen. Poniti en boči, svoje

dvome pa potaži domačemu župniku. Vene utrujenega pusti v miru.

Tona: Tako ne govore oni, ki v resnici služijo Bogu in pravicojo, da so pastirji duš.

Vohun: Torej kaj želiš?

Tonec: Ali sme pobožni menih-sluzabnik božji, nositi orožje?

Vohun: Nikakor ne. Sej smo pobožni patri, nositelji miru in sprave božje. naša orožje je križ in ročni vaneč.

Janez: (kateremu je Tone pojasnil osebnost menika in je pristopil istočasno z njim k menihu na drugo stran) Tona, jaz sem imel prav. Kaj ne duhomni oče, pravi menih ne nosi nikdar nočev.

Vohun: Taka je sinčko moj. Nam se ni treba bati hudobnih ljudi, kajti naša pota so pote prijateljstva in ljubezni in klor hodi po njih z orožjem, je lažnik in skrunitelj svete vere. Dvomi so torej razpršeni, sinčko moj in v Bogu se mirno razidimo.
Bog z vama

Janez: (pogrobi nenadoma menika, da se mu halja razpne in se v

luminam svitu zasvetliĳajo ostrine) Skrunitelj svete vere in
laĳnik. sam si se obsodil.

Tone: (ga razoraĳi) Ćemu torej tibi oroĳje.

Vohun: Vragi! Taka je vaša gostoljubnost. Med vami ni ĳlovak varn
in siguran svojega ųipljenja. Kazen boĳja nas vas, ki napada-
ta mima ljudi. Prokletstvo naj vaša druĳina.

Pengar: Za boĳjo voljo, kaj poĳnete. ?

Martinaška: Tone si obsaden. Krist boĳji in ųe tĳ Janez?

varjetica: (ob kriku praplašana priletati na vrata) Oųe!

Janez: Takoj boste razumeli, samo meniųiĳa naj spreobrnemo (mu
strga narĳjeno brado)

Vohun: (vikne) Hudiĳi, Plaųali boste...

Janez: Niĳ ne bomo plaĳali. ųvo sluĳabnika boĳjega, kateremu je takĳ
med raz jezika, sedaj mu pa vro hudiĳi iz poųlih ust.

Kso si? Kaj iųĳeų pri vas nas ?

Vohun: Lepo vas prosim spustite me in vse vam povem.

Tona: Brž povaj, toda tvoja beseda naj ne bo laž.

Vohun: Vse vam povem, prav vse in čisto resnico. Laž mi je podla prijatelji. Bogat beneški trgovec sem. Moje kleti so polne zakladov. Barva polna blaga se zibljuje po morjih in nrebroj mojih voz drira po cestah. Pa sem se podal po kupčijskih poslih tudi v celjsko grofijo. Zvedel sem, kakšen grabež je vaš grof Urh in da je moje življenje v nevarnosti, zato sem se preoblekel v meniha. Kaj veste, vsok trepačana svojo glavo in tudi jaz sem se bal nenadnega napada. Če me pustite v miru oriti, bogata nagrada vas čaka. Z zlatom vas obsipljam, z samim suhim zlato.

pingar: Pustite ga vendar. Pošten človek je in revež.

Tona: Res jezik mu krasno opleta, a pomni, da si prišel v tebarske roke, kjer ima laž kratke noge.

ranec: Ob glavo si, če ne poveš, kaj ti je naročil grof Urh, celjski.

Vohun: Urh, grof Urh? Kani kaj naročil. Ah, prijateljčki, kako se motite

Tona: Ne delaj se neumnega, znano nam je prav vse.

Vohun: Znano?.. Da, res, bil sem pri njem, ga bogato podkupil. Pa mi je nasvetoval, da naj se spreohlešam radi varnosti, šeš, polno zasledovalcev je ob nočnih urah.

Janez: Treba mu bo osvežiti spomin. Nenadno razkritje ga je popolnoma zbegalo. Ančka, povaj mu ti, po kaj je prišel, ker sam je čisto pozabil-.

Dekla: Odrzito povedano, kar strah na je praviti. Pa naj bo. Stopim iz hiše, pa vidim tam pod dravjem stati tega kosmatinca. Od strohu sem se sesadla in se skrila za ograjo ter prisluhnila. Jéž aš kaj vam je govoril. Sam peklenščak mora biti v njem sam si mislila. Janez dobro ga pograbi, da ne navali name. Tako ja. najal je :-

Vohun: Deklina molši, sicer-

Janez: Počesi zlikavac, da ti ne zadržim kosti.

Dekla: Dajal je, da bo našo, arjetico Janezovo zaročenko vzal g. grof Urh in da bo še nocoj odpeljuna v njegove gradove. Sam grof pride po njo.

Marijatica: (se ugrudi) oša!

Martičuška: Jezus, Marija, kaj takega. Brž, brž vode. (steže po vodo)

Pengur: a sem se tako grozno varal. Da je tako bridko kanilo
v naše vaselje.

Janez: Marijatica, moja. Bodi mirna, jaz sem pri tebi, tvoj Janez. Samo
moja boš, samo moja. Deklar bode v tej pesti kaj krvi, ne
boš grofova nihdar. Pa še je treba, naj tudi naš milostni gos-
pod grof občuti na lastni koži mojo pest. (pograbi voluna)
Sedej pa zini ti, pasja duša, ugovarjaj še moreš. Reci, reci
da ni res. Pri Bogu, na mestu ti zavijem vrat, če ne poveš vsega.
V prah te zdrobe te moje pesti, jih vidiš, čutiš njihovo moč.?

Volun: Pustite me, pustite me, lepo vas prosim, saj vam povem.

Janez: Brž, brž, deklar še rovari grašna duša v tvojih prsih.

Volun: Grof urh mi je naročil, naj se splezita v Pengarjevo hišo
tar pojzem za Marijatičino kamrico. O polnoči pride grof sam
s klopecom, jaz mu odpram okno in grof bo odpeljal Marijatico
na Bežigrad.

Tona: O polnoči pride on sem.

Volun: Da- povedal sem vam vse, torej izpustite me.

Tona: Ne, ne, ti si predragocen plen.

Janez: Ha, grof Urh celjam, la pridi la. Jaz te bom sprejal z odprtimi rokoma te bom sprejal in te objel, da bojo zaškripale tvoje grašne kosti in boš slafko zalramal v takarskih svinjarih. Tona, skoči po M. Jaka in Maceta, takoj naj prijeta. Pripraviti se moramo za slovesen sprejem visokaga gosta. Tega svetnika pa vrzi v Križnarjev svinjak.

Toda: (odide z volunom.)

Benigar: Da je prišlo vse to nad nas.

Karijetica: Jonez, kaj bo sedaj.

Martinoška: O Bog nas varuj te nesreče, tako dobrega srca sta, tako poštna, vama in Boga se bojita, pa še čutita njegovo šibo.

Karijetica: Toda jaz ne morem varjeti. To je izmišljotina. Da bi me hotel grof ugrabiti, mi izbrgati in uničiti mladost, ne, ne to je pregrozno, prepošastno, to ne bo res.

Penger: Ali si pozabila, kako je ugrabil isti grof Zagorčev
Francos. Tja paš je bila med svojimi ovčicami, pa jo je zalotil
grof s svojimi pajdaši in jo otnasal s siloma v grad. Kar se
pa ni grofu udala, jo je za kazen umoril in jo pokopal pri
sv. duhu. Zanon je iskal oča Zagorca svojo hčer, sleđnjič jo
je našel na pokopališču. Grobarji so ga našli nekega jutra
mrtevga poleg njenega groba. O Bog, mar si izbral tudi moji
hčari isto usodo, mar hočeš tudi mene uničiti, hočeš, da
tudi jaz umram na grobu svoje umorjene in onačasčane hčerke.
Ne! Marjetica moj otrok. Ti si in ostaneš pri meni, samo pri
meni.

Marjetica: Oča potoležite se.

Janez: Počivati pojditu oče in hodite nirmi. Danes ste mi jo izročili
v moje roke in jaz jo bom brunil. Prava bodo otrpnile roke
vseh teharskih fantov, praden bo Marjetica v grojcovih rokah.
Moja je in moje življenje za njo!

Penger: Janez ti si ves moj, samo na te se še zanesem.

Marijica: Martinaška, očetu pripravite postelj.

(Pengar in Martinaška odideta.)

Marijica: Janez, kaj bo. Jaz se tako bojim.

Janez: Nikar ne trapaži. Mor na zaupaš meni in mojim tovarišam.

Marijica: Zaupam ti, pa se vendar bojim, saj bo tudi tebi hudo.

Janez: Dušica, prijetno bo trpljenje, samo, da boš rešena ti.

Marijica: Komaj naju je zružila ljubezen, že naju hoče ločiti nesreča. Meni je tako hudo.

Janez: Marijica. Pusti očetne misli in se raduj z mano. Moja si, samo moja. Glej vsek se boji za svoje življenje in se bori zanj. In ti, ti si mi življenje, ti si mi vse, brez tebe je zama sirt. Res, mnogokrat se je treba boriti za ljubezen in za življenje. Vanda res ni prava ljubezni brez borbe. Toda močna ljubezen prežira vse. Najtežje skale gmi v prah, da mora naprej. Zopaki se lomijo, zidovje se ruši. Kdor je močan v veri in ljubezni, zmaga vse.

Marijica: Janez, hvala ti. Povedal si mi vse. Močna bom, da bom

vrstna taba.

Janaz: To so besede!-Šadaj pa pojdi počivat. Delo in presenečenje vse to te je močno uvrnilo.

Marijetica: Ne, ne, Janaz, Meni je tako grozno, v glavi mi vrtajo težke misli in tamne slutnje mi rovarijo v srcu.

Janaz: Ubošica. Čelo ti je vroče, prveč si doživela ta dan.

Marijetica: Ah, kako boli glava.

Janaz: Potrebna si sladkega sna. Pojdi in boli mimo.

Marijetica: Grim. A spala ne bom, saj ne bom mogla, ker boš v nevarnosti. Poi razpalo bom pokleknila, s solzami bom rosila noge trpečamu in molila za te moj Janaz.

Janaz: Marijetica moja. (se poljubita) Kad bi ti voščil lahko noč, toča z Bogom se boš borila Ti, jaz z Urhom Galjanom.

Marijetica: (odide)

Janaz: Žlahtrajša cvetka, več tmja. Na ni še fantov. (Odide)

Kratek odmor.

Janez: (se urne s fanti) Toraj van je Tone vse razložil.

M. roka: Naš veliki grof je pozabil, da lahko nabere marjatic
tudi okrog svojega gradu, saj je nekaj trave.

Tone: Pusti šala, sedaj ni časa za nje. Toraj, kakor smo se domenili.
Tvojim prstem preprištam grofa samega.

Janez: Tega bom izučil jaz obnašanja, da. Do hiše mora le po tej
poti. Počakam ga tu. Vidva v ono gmovje, midva s Tonatom osta-
nava na tej strani. Kotim vas fantje, krepko sklenite prste
okrog grl in če bo naš zablislil v nasprotnikovih rokah,
naj poje nož!

Tone: Polnoči se bliža ura, na mesta in mir!

Fantje se pokrijejo, ura bije polnoč. Iz ozračja pripolze počasi
3 siljučena sence, se blizajo gmovju. Obstanajo in iz zgrbljenih
senc, arastajo 3 krepki možje. Grof Urh z dvema spramljevalcema.
Vsi oblečeni v meniško haljo.

Urh: Tu je domačija, kjer cveta opojna rozica. Sam že tu, da te
odergam. Ko bi bil fant, bi zaukal in zapel.

Janez: (sikna) *Prokleti!*

(Vsi trije se zdrznejo ob šumu)

Prvi vitez: *Milostni grof, nevarnost zaseda.*

Urh: *Veter je potegnil in vejavja je zajočalo, pa je menda tudi vaju pretreslo. Da bi vaju drag. Vitsza, he, se treseta. Na buticah vama zlonim moče. Po grujskih sobanah sta junaka da, tu vama pa veter izpihne pogum, pa bi rada da svet trepače pred vama. Pozna se, ta nimata v glavi niti trohice soli. Kaj bi se balli? Danes smo pobožni menihi in tlačanske pokveke, bi vam lizale roke, ko bi vas vidale po dnevi. Oočja koža vovku zelo dobro pristaja. Napraj, napraj. Čemu besedičanje. Vino vzbuja sladostrastje in meni ga je do prekipevanja. (Janez plane s fanti nad grofa.)*

Janez: *Evo ti sladostrastja.*

Urh: *Kaj hočete pobožnim menikom.*

Janez: *Pače, pripelji onega svetnika, ki oznanjuje svoj mir svinjam. Čudna so navedč vaša maniške prikazni. Ker pravi menihi kleča*

se tej v svojih celicah in ne hodijo o polnočnih urah po potih zalazovanja.

Nace: (prispelja uohuna zvezanega, z zamašenimi ustmi in ga palme pred grofa) Tu je vaš častiti sobrat.

Urh: Proklata izdajica (bliskoma izdare meč, toda Janca ga razorči in vrže meč v grmovje) Psi tlačanski, ste pozabili, da ste rojeni hlapci? Da vas zadene moja pravična rota, proklato boste cvilili. Hlapca je treba naučiti pokorščina z mečem.

Janez: Vas pa vostojnosti milostni gref. Kaj ne, naših deklet se Jan je zahotelo, pa vam je izpodletelo.

Urh: Spodletelo bo vam poniglavec. Gorje mu, kdor se na dotakne in ne onečasti s svojo kmetiško umazanostjo. Nosim železne rokavice. Pobalini v seno spat, dokler se za vami ne zapro železni zapahi.

Janez: Lep načrt, toda puhel. Mi vraden grofove časti. Nas v ječo, naša dekleta v svoje sobane. Ne, gospod gref, pomnite nikdar ne.

Urh: Predrneš. Pozabljaš, do si tlačan in suženj. Vaša desleta so

najprej moja, potem šele vaša, kakor je vaše baroško življenje najprej moja, potem šele vaše.

Janez: Tvoj bono basadičili! (avaru grofu roka) Naprej!

Urh: Vragi, nihamor z nastaj!

It. Jaka: Utrajani ste gospod grof. Počitka potrebujete in na naših svinjahih ja vežo udobno in mehko. Ž lastna skušnja namreč vem, ko sam se vinskih duhov pržet zurnil pomotoma v svinjak. Pa sem spal kot na pernicah. Ker udiralo se je pod uennoj. Pa vaši kolegi grade tudi z nami. Kajti odličnim gospodom, ki grade po odličnih potih, je treba odlično postreži.

Urh: Žaršče želizo bo ocvrlo tvoj ogaben jazik.

Jaka: Vi ste res milost dalili grof.

Janez: Naprej!

Urh: Kum?

Janez: Kot ričano: spat v svinjak.

Urh: Toda fantje. V miru mi pustite. Nič zlega vam ne storim.

Janez: Saj nekaj prijaznosti je tudi v vas. Hm. Vas naj bi pastili,

da bi vlačili dekleta na svoj grad.

Urh: Nikar mi ne storite sramote. Vse vam dam, zlača, čast, poplemenitim vas, samo molčite o nocjšnjem dogotku.

Tone: Oho, plemstvo. Teharski plemiči. Napačno bi ne bilo.

Jaka: Kdo bo porok, da grof izvrši svojo obljubo? Celjskim je obljubiti in storiti praveč.

Urh: Nismo Celjani taki, kot nas obrekujajo. Kar sklenamo, izvršimo in ča se poruši pol svata. wa pol pota nismo vajmi. Ju tri volite novzga načelnika in ob tej priliki vam dam iz svojega grba 2 zvezdi in če besado prelomim od hiša do hiše naj gre glas, grofa urka so pratepli teharski fantje.

Janez: Prav. Toda, gorja vam, ča ne ostanete moč besada. Moč obrekljivih besad bosta kulo občutili in zilovje vaših gradov bo pokalo pod tlačanskimi pestmi .pri Bogu da. Pojdite domov in zapišite si v sponin, da slovanska kri ni voda. Iakko noč.

Urh: Iakko noč!- Ha plemeniti sužnji, še vas bom bil in pastil in rezal jarmena iz vaših hrbtišč. Jaz sam grof Urh, celjon, (otid)

Jaka: Tako slavnostnega sprejema še ni doživel grof.

Tone: Sem radeveden, bo grof izpolnil obljubo. Če ne, vse stare teharške klepatulje z vorčinaško na čelu podžgem z vestjo, in cekinom, in kmalu bo vse celjska grofija videla grofa Urha, zgrbljenega počplutega bežati iz teharških svinjakov.

Jaka: S tem dogodkom bodo še paračni praskači pomnili bele liste.

Tone: Le naj vade ljudje, da teharčani svoje ~~xx~~ in niso imeli upognjenih hrbtov.

Jaka: Janez, kaj pa ti tako zamišljen?

Janez: Hvala vam za pomoč. A prosil bi vas pustite me samaga s svojimi temnimi mislimi.

Mac: Tema misli sedaj, ko si zmagal Urha Celjana? Bodi vesel in pojdi z nami k sv. Ani, da nabijemo možnarje in udarimo na zylene vesale oznanilo, da prihaja veliki teharški dan.

Janez: Pojdite sami. Tu bom prisluhnil veselemu pritrtkovanju in morda me ubrana pesem sv. anških zvonov razvedri.

Jaka: Kdor pod oknom vasuje, je rad sam. Pojdmo. (odide.)

Marijetica: (čez čas, skozi okno) Janez!

Janez: Še ne spiš?

Marijetica: Pridem k tebi. (iz hiše) Kako naj bi spala. Oh Janez, vsa sem drgetala, ko sem slišala odurno besedičenje grofa Urha. Ko ste se vi prerekali in ste se borili za mojo čast, sem jaz broče molila.

Janez: Predobra si, Marijetica. Nепrestano si mi bila v mislih, saj se mi je zdelo, la si pri meni. in 10 grofov se ne bi bal, tako mi je bilo, ko so se objemale najine misli.

Marijetica: In grof.?

Janez: Besnel je, toda, kar je v mojih pesteh, se mi ne izmakne. Pomnil bo, kako brani fant svojo nevesto. (nenadoma se mu izvije globok trpež vdih.)

Marijetica: Janez, kaj ti je?

Janez: Ah, kakle noje, naj da se nasrkam tvojih modrih oči in tvoje duše. Vako je prijetno. Soj gledam v nebo, če zrem v tvoje velika oči. In ta, ta kristalno čist pogled hoče skaliti,

oskruniti on? Nikdar! Jaz sam jih rajše izdolbem uničim, ne, ne
Marjetica ne poslušaj me. Daj da poljubim spat tvoje globoke oči,
daj da se v njih utopim in pozabim na vse.

Marjetica: Kaj ti je, moj fant?

Janez: Pogumen sem, a danes me je strah.

Marjetica: Česa? Glej, jaz sem pri tebi, nihče ti ne sme storiti nič
hudega. Sedaj si branil ti mene, tudi jaz vzamam ča traba
meš, samo, da rešim tebe.

Janez: Ali si ti to govorilo, ti, skromna, tiha in ponižna
račica Marjetica?

Marjetica: Janez, dejal si mi, kdor je močan v ljubazni, zmora vse.
In moja ljubazen do tebe je močna, da bi razmaknila zemljo
v doboje.

Janez: Na undar... Saj veš, vrag vlada grofu, kajti Boga je
za-se prikljnil za živo skalo in mu zamašil usta. Ne bom
miroval, tokler nas ne uniči in ne dobi tebe. Čaljšta trma
ina korinina do pehla. (pritrkavanje)

Marjetica: Slišiš zvonova, kako ubrano pojo. Kakor slavospav najini ljubezni in molitev najinih src. Janez ne boj se. Pengarjeve Marjetica ne bo imel grof nikdar. Praje bodo utihnili za vedno sv. anški zvonovi, praden bo grofova roka segla po meni. Raje si zasadim hladno jeklo v srce.

Janez: Marjetica, sedaj na je sram. Dekle si, a ne trepačes. Jaz pa sem fant in sem se bal. A naj pride grof, ali cesar, nikogar se ne bojim) solnčni vshod) Glej dušica, ko je solnce klonilo v zaton naju je pustilo v objemu in prvi njegov pozdrav naju je zopet dobil v objemu. Pojdi in mimo zatisni oči. (med veselim pritrtkovanjem zaster pade.)

II. dejanje.

V sobi na celjskem gradu v zgodnji jutranji uri. Skozi edino okno siplje sonce prvežarka in riše sence po sobi v kateri je le naslanjač in svečnik, na kateri brle še vedno sveče.

Urh: (kateremu se pozna naprespana noč z neprijetnim dogodkom, stopa po sobi): Grdo, pragrdo se mi je sinoči zavozljalo. pa saj imam še oster meč, da presekom ~~bozel~~. Ne, Celjan še ni obstal na pol poti, pa še se je nanj nagromadila gora neprilik in težav. Brez kazni ne ostane ta greh. Udaril bom pa naj se Teharje sesuje v prah in ne ostane travna bil zelena. Izropali ste mi dvoje zvezd, naših celjskih zvezd. No, segli ste v žerjavica Poplamanitim vas, da boste bližje mojemu biču, da vas krepkeje zadene moja v železo okovana roka. Ha Teharje, vidiš to pest, pest celjsko. Jug in vzhod in sever trapeže pred njo, pa ne bi zdrobila vas? Bedasto! le pritikavajte le, saj ne bo dolgo, ko bo isti zvon pal miserere in bič bo zapel nad vašimi hrsti: "Danes teharski plemiči in nikdar več!" (V sobi se na

enkrat stegni, nastane hrup in glas zadoni: "Danes celjski grofje in nikdar več"! rakišne sanje so to. Lež, proklata lež. Celjen bo živel in vladal in še bodo trepetali pred njegovo močjo!

Glas: Še se blišči ostrina, kibo vrazala smrt tebi in tvojemu rodu.

Urh: Kje si vrag, ta stopim na tvoje grlo in ga stisnem v molk.

Ha, moj sin, moj Herman, kjer si, kam si šel? Ne veš, da bi moral živeti svojemu rodu. Glej, pot v Budim sem ti ogledil in v Dunaj ti odprl vrata. Tvoje oko je sijalo kot sije le celjskemu sokolu. Tvoja desnica je bila krapka, za žezlo ustvarjena. Sem slišal prav. Tam sva stala pod celjsko kulo. Noč je bila. Nebroj zvezd na nebu. Pa jih je zatemnil temen oblak. In kaj si dejal takrat: "Tako bo do zatemnela celjske zvezde." Oplasil sem te zmešam, da bi izpiknil malodušnost. Po nekaj mesecih pa ti je smrt izpiknila dušo. Prav je bilo tako: Kdor vlada ne sme biti malodušen in sentimentalen. Sem sem, pa pravim, da bodo blaztele celjske zvezde.

Glas: Nad tvojo rakvijo bo sprmel celjski prapor in tvoj grb se

bo razletel v nebroj koscev. Zvonovi bodo zadoneli miserere zot-
njenu Celjanu in širil se bo glas: "Danes grofje celjski in
nikdar več" (Klic se ponovi trikrat v sobi se začne spat jasni).

Urh: (besen) Ne, ne in ne! Saj je v nas življenja za sto in sto
let. Viharal bo celjski prapor in zasenčil vse od Beograda
prako Budima do Dunaja in grofja celjski bodo še, še in še.

Dvornik: (vstopi) Vaša milost, papežev poslanik želi vstopa.

Urh: Papežev poslanik. - Naj vstopi. (Dvornik odide) Da brska papež
po moji vladovini, zakaj to! Aha, jasni se mi. Bomo takoj videli.

Enriko: (vljudno vstopi) Hvaljen Jezus. Mir ljudem, ki so blage volje

Urh: Imam svojega tuhovnika, ki prapeva psalme po mojih prostorih.
Vaša naloga mi je bolj važna.

Enriko: Njegova svetost sveti oče me pošilja, da vam sporočim
njegovo voljo.

Urh: Haha, pri meni ni volje preko moja. In je pomislil sv. oče,
da so moji gradovi trdno zidani.

Enriko: Milostljivi grof ne razumam vas.

Urh: Potem ima papež slabe diplomate, ki svoje načrte prodajajo na javnih dražbah. In sami za seboj zaklepajo zapake.

Enriko: Nisem diplomat, le glesnik in poslamec.

Urh: Tem slabše za vas, da prihajate k meni brez soli. Toda čemu frčkati besede o prazniku. Izročite listino.

Enriko: Prèje jamstva.

Urh: Zadostuje mojačastna beseda.

Enriko: Upam, da se na celjsko poštenje lahko zanesem.

Urh: Vsekakor. Živali boste v miru, dokler se nit ne utrga sama. Listino prosim.

Enriko: Odgovori vaši so poročljivi in lastam ne nanasem.

Urh: Častiti poslanik, vezeno mi je ali ste prelat ali škof ali kardinal, pred vami je grof in knez Urh Celjan. In vaša žitljenja je na tejli dlani. Listino sem.

Enriko: V imenu božjem. (preda listino.)

Urh: Briga me Božje ima. (bere izobčilno pismo) "Proklet si ti, tvoj rod, proklet na vake" Ha, misel moja me nikdar ne vara.

Vsi mači so se skrhalí pa vkljub temu moja moč je vse bolj rastla. Sedaj je kinknila še mitra pred zlatim teletom. Zdaj hočete z izobčenjem uničiti Celjane, tlačane klete dvigniti v upor proti meni. Pa ste proklete slabo naleteli. Vi veste da prišli ste k meni na celjski grad, kjer že vsak dah sovražen, samo dah v smrt utrpna, a kaj beseda, da dejanja niti ne omenim. Ne veste, kdo sem jaz?

Enriko: V miru sem prišel, pustite me, da tudi v miru odidem.

Urh: In glas raztrosite prisege Urhu grofu celjskemu ste oproščeni. Gospod častiti, popet zmota. Straža!

Enriko: To je zločin.

Urh: V miru pravite, da ste prišli, torej bodite mirni. (straža vstopi) Vklanite tega pobožnjaka in sedaj gospod, pogledajte, kako se volja drugih nad menoj izvršuje. (vzame svečo in sežge listino) Vidite tu prah in pepel. Naj veter še raztrosi vašo vest (vrže pepel skozi okno.) Tako razblini v nič se vse, kar je proti meni. Sedaj pa mi povejte, kaj bi radi? Imate

morda še kakšno voljo, da vatarjo odnese mimo mojih lin?

Enriko: Podlež. Človeški glas zamra v ternicah, a božji glas prodira stena in pomnite, da je nad nami Bog-

Urh: Ma na briga nihče. Tu sam ~~la~~ jaz in nihče drugi. Če je treba, pa sem tuji Bog. Vse drugo zama je la prah. In če po meni leže, ga izpiham in ni ga več. Ste razumeli? Vidite, vaša vast je bila prah, ki sem se ga otresel in spat sem čist. Na Bežigrad ob stano z njim.

Enriko: Nikamor drugam kot v Rim je moja pot.

Urh: Pri nas že teka je navada, da streho domo vsakomur. A takim gostom kot sta vi, z novico preveselo, še posebno trino. Z Bogom. (straža odvede Enrika) No Friderik, vsemogočni cesar, poslednji meč si skrhal, kako vse rovari peroti meni. No, slabo se vam bo otneslo. Še mnogo ječ je v mojih gradovih. Vdor vlada mora že imeti močno pest.

Vohur: (vstopi oblečen kot berač) Milostljivi graf!

Urh: (ga ostro pogleda) A ti si. Dobro si se pralevil. Pa glej, da

spet jo pametno zavozliš. Če spomin se nočojšnje badarije, bi ti najraje zdrobil glavo. Se mar tako urši vohunska služba?

Vožun: Oprostite, vsakemu lahko spodleti.

Urh: Tebi, ki si v moji službi pa ne sme nikdar. Si razumal?

Vožun: Seveda milostljivi grof. Žitljenje sploh ni moje, vaša je.

Za slovo vašo ga prav rad žrtnujem.

Urh: Sinoči bi tako govoril, ne danes meni. Saj jezik imaš pratkan.

Vožun: Popravil bom si nočnje zlo danes z mnogimi uspehi.

Urh: Če ne, bom rezal ti hrbtiščez, z žaračim jaklom jezik žgal in te pratepal, dokler ti ne sfrfota pregrašna duša vražicam v naročje.

Vožun: Še hujših muk mi lahko dodelita, še van ne pozivam imena zlitoucev.

Urh: Brž stori to. Nagradim te cesarsko.

Vožun: In sladko ročico marjaticoo pripaljem vam v naročje.

Urh: Ha ti si tič, ti veš, kaj mi je treba. a tu cakincov se in še.

samo dekletce mi pripelji. Kako usplanti vse v meni ob njenem imenu. Izgini hitr, brž opravi, da že nocoj posrkam med raz njenih ust, da se vtopim v lepoto njenega opojno krasnega telesa. Brž, brž cigan (vohun odide), da jo pržmem na svoja prsa, da ji razgalim vitek beli stas, se vržem ji v naročje in v objemih ter krčih sladostrostja na vse pozabim. Haaa. (Strast ga omanljenega vrže v naslonjač.)

Zastor pada.

Tratje dejanje

Scena prvega dejanja. Na sredi vasi vzvišen prostor za grofa.

Dekleta okrašujejo odar.

Manca: Pa nobena ne ve, kako se je končal dekliški lov.

Franca: Komaj je naš sinoči prišel domov, že ga je Šimkov Tone klical.

Mica: Tudi naš je po noči izginil.

Manca: Pa ne, da bi grofu kaj hudaga storili.

Minka: Eh kaj še, tako prizrzni niso in grof bi se grozno maščeval.

Mince: (nagajivo) Če bi kaj takega nameravali, ne bi pomagal Šimkov Tone.

Manca: Pa Tone ni korajžen. Slabo ga poznaš Manca.

Minka: Oho, kako se potegne za svojega fanta.

Franca: Kaj bi se ne.

Minka: Vaš Manca, pokaže že Tone pokaže, ampak pate.

Manca: Čeprav je miren, bojazljivac pa ni. Mič ga ne bosta opranlja -
le.

Franica: Fant od fare je tone. Z Manco se imata rada pa je. Minka ti bi šele zavrjala, ko bi se kdo obragnil ob tvoje go.

Mince: Pengarjeva dekla prihaja. Ta bo gotovo vedela kaj povedati.

Manca: Bo vsaj radi fantov mir. Nevošljive sta mi ga.

Minka: No, no, Manca, to je le zabava.

Ančka: (vstopi)

Manca: Ančka, kako se je sinoči izteklo.

Mince: Daj povej.

Ančka: Dosti ne vem. To vesta, da je bil tisti kosmatinec grofov vohun. Sam peklenšček ga povohaj.

Vse: Vemo, vemo!

Manca: Meni je pravil Tone.

Ančka: Pa je povedal iz strahu, da pride grof Urh o polnoči po varjetico.

Franica: O ti grloba grofovška.

Mince: To bi ga z burkljami, da bi prišel k meni.

Minka: Pa je prišel?

Ančka: Seveda je. Jaz nisem bila poleg. Od strahu sem se zarila v svoj špampat. glušala sem le vrišč, nič drugega. In vaš tati ne vem. Zjutraj je bila ,arjatica vsa objokana, oče so pa tudi nekam potrbi.

Uinca: Ja tebi Tone kaj več pravil.

Janca: Z rameni je zmigal za odgovor. Ko sem mu pa dejala, da ma nima več raj, ker mi na pove, ma je pa poljubil in konec je bilo.

Trunica: samo, da je marjatica rašena.

Minka: Zgodilo bi se z njokot z Zagorčevno deklino.

Ančka: Bog ji daj vačni mir. Ravica hudo je prestala. Ampak povem vam, marjatico bo grof še zalezoval in ne bo miroval z lepa. Oh dekleta, vidite, tako je še Bog človeka obdari s praočitno lepoto.

Katica: (pripada) kaj pa zopet stikata glave? Klepetulje.

Janca: O Katica. Kako grof po noči dekleta lovi, je pa že vožen pačenski.

Katica: Ste zvedela kako je bilo?

Mina: Aha, sedaj bi na bila klepetulje, ko bi tabi tešila
radovednost.

Katica: Bom že zvedela. ^{Muharjev} ~~Miharjev~~ raka je bil tudi poleg .

Francica: Uka?

Minka: Saj ima povsod svoj nos. Ni zaman Muharjev.

Katica: Saj tvoj je prastrahopaten.

Minka: Tvojega so tudi sama usta.

Francica: O ti jeziki ti. Že zopet. Mirujte vendar.

Katica: Ste kaj videli varjetico?

Ančka: Mleko je nesla v mesto.

Katica: Njo čaka danes še veliko veselje.

Vsa: Kaj zopet?

Katica: Še na veste?

Mina: Vsega ne morem vedati. Povej no!

Katica: Ho, sedaj naj pa vas radovednost tara.

Francica: Kako ste otročje.

Minka: Povam pa jaz.

Katica: Ti tudi veš?

Minka: Seveda, Saj si se sama izdala.

Katica: Nikomur nisem črhnila besedice o tem, da bo Mlinarjev Janez voljen danes za načelnika. (vesel smeh).

Minka: Lepo si se ujela.

Minka: In kdo ti je pravil?

Katica: Kar molčala bi, ker se norčujata z mena.

Franica: Ne bo ti takoj užaljena. Mar bomo med sabo kot sv. Ana v oltarju? Beži, beži.

Minka: Kje si pobrala to vest?

Katica: Pod oknom sem nabirala drva in slišala, ko je dejal vrastinšekov oče, da so se starašine z žüpanom Pengarjem določili za Janeza.

Ančka: Njemu in njej privoščim to radost. Marjetica bo rrlala, kot purpola v polju, ko bo grof Janeza dvignil za načelnika.

Vohun: (kot berač)... blagoslovljena si med ženami in blagoslovljen

je sat.. hvaljen Jezus škilata in dobro jutro.

nekijeta: Dobro jutro!

Vohun: Pridne ste, pridne! I kaj pa imate danes?

Katica: Proščenja, da tega ne veste.

Vohun: Kako naj vam oĩ daleč me je pot zanesla k vam. In naša streha je valika, kjer so dobri ljudje je naš dom. Pa zakaj take priprave.

Manca: Naš grof Urh Caljan pride, ker volimo novega načelnika.

Vohun: Res? Tega moram enkrat videti. Ko sem kolovratil po rimskih cestah, sem slišal o njagovi moči.

Na starost bom vendar tako srašen, da bom lahko videl še tega velikega gospoda. Slišite, pa je dobar? Neki Malhač mi je pravil, da sta mu vs pravač všeč.

Minca: Manda nis. Zagorčevu pramico je odvedal in sinoči je prišel po našo Marjatico.

Vohun: O ne bodiga treba. In jo je dobil?

Janez: (s Tonetom pride po cesti in obstane v ozaljju)

vatica: Kaj šo. Naši fantje so ga sprajeli.

Vohun: Da imate take junake! Bog jih blagoslovi. Ampak, da bi se spravili nad grofa? Ne, ne.

Franca: Saj ni, da bi ga pretepli. Le brez varjatica je odšel domov.

Vohun: Dobro je iztaknil. Da bi imela dekleta fanta, šz pretepli biga.

Ančka: Ga ima, ga ima. Pa kakšnega. Mlinarjevega Janeza.

Vohun: O, ^{ega} Mlinarjev/Janeza? No, gotovo je branil svojo nevesto.

marca: Pa ša pošlano, da bi ne bilo njega, danes bi varjetica vzdihovala med graj skimi zidovi.

Vohun: Če imate take fante, ste že vama. Ampak, da je grof tak, kdo bi si mislil. Ga bo že božja kozar udarila, zalezovalca nsmarnega faj! Le pridne bodite, da bo Bog stal na vaši strani. Hvaljen Jezus.
(hoče oditi)

Janez: (stopi pred berača in ga ostro opazuje) Čakajte očka, dan vam miloščino, da ne boete dejali, trdega srca so teharčani.

Vohun: Bog vam povrni. Zdravja in sreča naj vam izprosi sv. Marija.

Janez: Od kod ste?

Vohun: Od daleč sem prišel sironak .Meseč dni sam že na poti.

Tona: Ste bili kdaj v Rimu.

Vohun: e e e, nekda.

Kanca: najuli ste preje, da ste hodili po rimskih cestah.

Vohun: Po rimskih cestah, a ne po rimskih ulicah .

Janez: kakaj ste preje spraševali po Mlinarjevem Janezu. ?

Vohun: Eh, kar tako. Saj veste. Baraška malha je poleg kruha rada polna tudi novic.

Tona: Niste bili vi nekoč manih?

Vohun: Ne, ne. Jaz nikdar. Zakaj sprašujete vse to?

Janez: Kar si sem pozabil, da si bil sinoči služabnik bežji.

Vohun: Za božjo milost.

Janez: Sedaj si v moji milosti. (ga pograbi, strgebrado) Vidite dekleta. To je uzor podlezev. (ga odvede. Tona za njim.)

Fronica: sv. Ana.

Ančka: O ti hudobec ti. Kaj sem vam rekla. Urh ne bo odnehal.

Marijca: Bog je Janeza poslal o pravem času.

Minka: Deklato, Janazovo stvar smo pošteno zavožilo.

Vse: Zakaj?

Janca: Sakaj naj jo zavozimo.

Minka: Ni nas volun brez vzroka spraševal po njem.

Ančka: Po kom?

Minka: Po Janazu. Grof ni vedel, da je on sinoči napadalec in me smo ga izlale.

Janca: Ančka je prva imenovala njegovo ime.

Deklata: Ti si kriva Ančka.

Ančka: I kaj sem pa vedela, da si sam Bog nas varuje skrivno v baraču. O sveti križ božji. Sedaj sem pa kriva jaz. O vsi svetniki.

Marjetica: pristopi Kaj pa tamata dekleta? Sa je kaj zgodilo?

Minca: Zgodilo, zgodilo.

Franica: In še hudo Marjetica.

Marjetica: Nikar me ne begajte, odkrito govorite.

Katica: Grof Urh ...

Marjetica: Kaj je z njim?

Manca: Svojega ogleduka je zopet poslal med nas. Ravno kar ga je Janez odgnal.

Marjetica: Že zopet, toraj res ne bo miru.

Minka: Opravilo je končano pri sv. mi. Ljudje so se vsuli po griču. Dokončale smo, osnažiti se bo treba, potem pridemo k molitvam.

nekleta: Odhajajo .

Manca: Marjetica le potolaži se, dokler boš imela Janeza , bo grof zanon segal v žerjavico. (odide)

Ančka: In vsega naj bom kriva jaz, jaz. (odide)

Marjetica: (sama): O Bog, ma zato tepaš, kar si mi dal lepoto, kar si mi dal zdravje in imam brčkaga fanta? Je grešno biti lep? (se nasloni jokajoča)

Janez: (pride, opazi Marjetico, se priplazi do nje in jo objame)

Marjetica: (preplašena zakriči)

Janez: Mane se bojiš? Saj nisem Urh... Ti jokaš? Zakaj? No povaj.

ne veš, če je tebi hudo, da je tudi meni. Marjetica?

Marjetica: (se pramaga in se naenkrat zvonko zasmeji) Nič Janez nič ni. Saj sem vesela.

Janez: Ne, žalostna si. V tvojih objokanih očih ni radosti.

Marjetica: Kaj bi se ne radovala? Načelnik boš našim fantom.

Janez: Veš že tudi ti?

Marjetica: Prva bi morala vedeti, saj sem tvoja, glej ga no. In ti se ne veseliš?

Janez: Odkrito povedano, bojim se časti.

Marjetica: Janez.

Janez: Kot načelnika me bo grof poslal v daljne dežele in ostala boš sama brez varstva,

Marjetica: Si pozabil sinočno beseda. Iz Bog naju lahko razdvoji.

(v dalji rog in ljuče prihajajo)

Janez: Ne zameri, spet sam se spozabil, da sam fant, ki ne sme trpeti v sebi plašljivosti. Veš, da se je plazil danes tvoj okoli vohun.?

Marjetica: Dekleta so mi povedala.

Janez: Dobil sem ga in zdaj mu farouški pujski delajo družčino.

Marjetica: Kaj je hotel?

Janez: Spraševal je po neni.

Marjetica: Nič hudega, načrt nem je znan in branil se boš selaj
lašje. protinačrt je lahko izvedljiv, če veš za načrt.

Janez: Marjetica moja, ti govoriš, kot izkušanj vojskovedja.

M. Jaka: Janez, Janez, če ja praveč ognja sapri smodi.

Janez: Muharjev Jaka ti si pa spet v timu.

Tone z nanco: Še bomo danes ukali.

nanca: No, otroci moji, danes pa ljubazen kar kpi. Pousod sami pari.

M. Jaka: Na god sv. Ane mora biti vsega v večji mari. Ni res Katroca
moja? Pa kaj hočete oče župan? O sv. Jakobu pravijo, da ja
najbolj vroče. Menda bo res.

Janez: Jaka se bo kmalu razcedil.

Martinaška: (pristopi) Ojaj, kako ste se opravili. Človeku kar oči
jemlje. Ti svat ti nifrken. Samo nalepoto misli pa na rožice

in naljubezan, na Bogapa ni čič. Mladež nabrekana kakšna je.

M. roka: Martinaška, sinoči ste opravili dobro spoved in ovezzo ste dobili za ta in oni svet.

Martinaška: Boš tiho, nagraž ti taki. Stušnjavac. Najpraj zapelje, potlej se pa roga in norčuje. O ti pokvata grašna. Še danes me razpali, dabi te z burkljami.

Marjetica: Le umirite se Martinaška.

Martinaška: Kaj bi se človek ne jezil. Le smajta se, ja van bo še šiba božja iztepla neumnosti iz glove, ker starih ljudi ne spoštujata. Marjetica zate sem zmolila vse dele rožnega venca, da bi se kaj hudega ne storilo. Si bila danes pri zauživanju, ker je farne patrona dan, ona ti more vsiliko pomagati.

Marjetica: Sveda sem bila. Ž Janezom oba.

Martinaška: Tako je prav. In lepo od vaju (rog) Moj Bog, kako tuli, do človeka kar strasa. (glasnik stopi pred oder in zatrobi) Tak nekaj no. Saj nas boš oglušil. Vidva se pa pasita, grof Urh je lisjak in.. (glas zamre v vasalen naklikanju ljudstvu.

Urh: (pride s svojim spretnostom in staršini, katerim našelom je pangar)

Pangar: Pozdravljeni pravi tli grof! Vsa lej nam sree uita radosti, kašar stopite na naša tla. Kot teharski župan, vas prosim, da vodi vaša milost volitev novega načelnika.

Urh: Hvala za pozdrav! In mi z veseljem pohitimo k van, da z vami radostimo seproščanja. Pa vendar, čudim se. Vsa leta z rajanjem ste me sprejali. A imes mrki ste. Mar žalost tare vas? Li vas je ranila krivica, da ogenj tajan tli v pogledih vaših. Govorite! Potožite meni vse, če v moči moji bo, ponagan rad. Sava, če ni vmes šiba božje, ker č o Boga ne saga moja moč.

Pangar: Prijazen, dobri ste gospod, a hvala za pomoč. Res, šiba biča nas, če božja mendane. A šibo to zlomili bomo same. Pri Bogu da jo bomo.

Urh: (se zdrzna) Besede vaše, teharski župan, so reske in klišejo po kazni.

Pangar: Če moja svoloča glava more rešiti nečuvanih našlog, tu je vzemite jo, le naša mladež naj živi v miru

varjetica: Skoči k ošatu) Oče, kaj govorite? Milostljivi grof
prizanesite sivi glavi.

Urh: Mladenka zala, le mirna bodi. Ker je vaš praznik danes in ker
si ti prosila milosti oproščam. A ena sama tako še beseda in
dan veselja vam ne mah sprevržem v dan trpljenja. Urh Celjan
je velik v milosti, a gorje onemu, ki izzove njegovo pravično
jazo. Če enkrat dočkrat morda se ji ogne, a v tretje ga zadene
pravična moja roka, pa da se strije v tno pekla. Pracej na-
brskani ste danes a nad celjana jazo stresati ni zdravo. Da
vaša jeza se ne vas ne pravali in vas ne stane. A kaj, navada
naša ni, da bi besede tja v en dan frčkali. Glasnik prični.

Glasnik: (zatrobi v rog, nato vzame listino, jo odpečati in bere):
Mi Urh II po milosti božji grof celjski in Ordenburški, knez
zagorski, ban Hrvatski, slavonski, in dalmatinski ter vrhovni
kapitan kraljevina ogrska, pozivamo teharsko starešinstvo
z županom Pangarjem, da izvoli za leto 1456 novega načelnika
teharskemu voju. Isti mora prevzeti takoj nalogo obrambe

naše sv. vere in domovine. služba grofu in knezu celjskemu je njegova sveta dolžnost. Z viteško prisego sprajma svoje poslanstvo in izguba glave je kazen za vsak upor. Vsi drugi mu morajo biti brezpogojno uđani in v vojskinih dneh pod smrtno kaznijo izvrševati njegova povelja.

V Gornjem Celju, na god sv. Ane 1456.

Pengar: Po tahtnem prevdanku in premisleku, se je častito teharsko starašinstvo odločilo enoglasno za Mlinarjevega Janeza.

Naš pratres je bil natančen in stvaran. Življenje nam je izizmorilo misli in kot taki smo spoznali že njega za vrednega.

Urh: Vprašam vas, starašinstvo, ste vsi volili imenovanega.

Starašina: (vstanejo, slovesno vsi): Besedo svojo smo izrekli. Vsi volimo Mlinarjevega Janeza (sedejo)

Glasnik: Tako sporoča vam grof celjski, Mlinarjev Janez je izbran za vodjo teharskega krdele. (silno navdušeno vsklikanje)

Izvoljanez naj stopi pred svojega gospoda.

Janez: (se počasi in dostojanstveno bliža grofu).

Urh: Ha, ti si -

Janez Da, grof mogočni, meni so poverili, da branim čast, da vodim borbo za požarjeno pravico.

Urh: Beseda štadi za poznajše dni, koti ne bodo več v školo. Zdaj prisazi na ta meč, ki čisti vse, kar je napoti nam caljanom.

Janez: Prisagam, vsalej in povsod hočem braniti dom, rod in vero, umet borec pravica hočem biti in za čast ter poštenje se boriti.

Urh: (ga udari s ploščatim delom meča ~~Prat~~ po hrbtu) Odslej si vitez moj, ne več sluga. Ob moji strani se smeš boriti in moj grad ti je odprt. Sedaj si blizu moji milosti, a pazi tudi moji jezi, zdaj si neposredni moj sosed, Dolžnosti svoje se zavedaj, ubogaj mene na migljaj, od zmage pa do zmage vodi svoja fanta. (sluge oblečejo Janeza v oklep, mu opašajo meč in mu dajo zastavo.)

Janez: (Stopi poleg grofa) Mogočni grof. Čuli ste mojo prisago. Dosledno jo bom izvrševal, kajti svojih besed se sveto zave-

dam, ki sem jih govoril v pričo vseh. Fantje moji, dovolite, da Vas od tod pozdravim danes. Ni mi do časti in dostojanstva, raskava je dlani z žulji posejana je moj ponos in moje dostojanstvo je poštena duša in mirna vest. A usoda je hotela več. Vitez sem postal.

Nečimarna je vsaka čast in tudi viteška je brez pomena. Dolžnost je prva in danes se je vsi zavedajmo. Kot vitez hočem vedno braniti šibkejši. Naj bo gospod pod meč če bo po krivem navulil na tlačane. Gorje pa onemu, kdor bi ona deževal našo čast in naše poštenje. Ta pest je zdaj dvakrat železna, in meč bo brezobziren v mojih rokah. Zastava naša ne bo nikdar vikrala tam, kjer borba bo krivična. V poštem boju pa bodi vedno prva. Besede moje niso tja v en dan. Nikomur ne želim, da bi spoznal kako jih znam izvrševati. Fantje, to so moje prve besede, ki jih kot vitez govorim. Tudi vaša last naj postane. Naša borba bo borba pravice in naši meči bodo sekali po vseh, ki bodo gazili čast in poštenje ljudi. Pa če bo treba naj padejo tudi močotci.

Vsi: Živijo Mlinarjev Janz!

Marietca (prihiti k Janezu) Moj Janez! Ali bom smela tudi sedaj k tebi?

Janez: Odet sam v hladno železo, a ne boj se. Srcz ja isto. Še vse bolj si moja.

Marietca: (nagajivo) Ampak ti si sedaj vitez, jaz pa le preprosta tlačanka.

Janez: Vam, da se šališ, pa če sam jaz vitez, si ti viteško dekle, ker si moja.

Pangor: V imenu taharskih starešin častitam. Nikdar ne pozabim kar si govoril. Preživel sam mnogo načelnikov, a tako govoril ni še nihče.

Janez: Hvala oče! Hočem vam, da bom delal drugače, tu moj meč, jezik mi odrežite, ker sem lagal.

Martinaška: (se jokajoča zgrudi Janezu na prsi)

Janez: Ne jokajte Martinaška. Veselite se.

Martinaška: (ihteče) Saj, saj od veselja in genotja jokam. Kdo bi si mislil.

M. Taka: (privali sod vina in poje) Kolikor kapljic, tolko lat,

Red daj Janazu živst.

Vsi: Živijo, oj živijo na svet.

Glasnik: (zatrobi) Vsi osupnejo.)

Urh: Ljudi vesela ljubim . In razmehčali sem srce, da bi najraje plesal, vriskal z vami. A časa polna kipeče radosti naj prekipi do vrha, naj se razlije kipenje veselo, da sleherni bude veselja pijan. Glasnik povzdigni glas in...

Marieta: (kriči za odrom) Ljudje božji, pomagajte, pomagajte.

Pangar: Kaj, kaj?

Marieta: (pridrvi) Tatovi, razbojniki!

Vsi: Kje, kdo?

Marieta: Tat je bil pri nas. Ropar.

Pangar: Pri vas v župnišču.

Marieta: Ne, v svinjaku je bil. Pujskom sem našla pomije, odprem svinjak, pa plona z njega zgrbljen kosmatinec. Pa kot bi se udrl v zemljo, če ga ni bilo nikjer.

Janaz in Tona: (se smejeta).

Marieta: Razposajenca, kaj se krohočeta. Za njim hitro. Tot je, razbojnik, še ubil bo kakšnega!

Janez: Saj ni nič hudega. Tistega napridi prava sva ujela s Tonetom pa ga zaprla v naglici v vaš svinjak.

Marieta: Naumna ženska!

Janez: Marieta le pojdite kuhat, župnik bo danes lačen.

Marieta: Nikamor ne grem, da me napada, raj še.

Tonez: Grem z vami, da boste bolj varni (odideta)

Pencar: Milostni grof naj nam oprostite.

Urh: XXX Vse prav, a zdi se mi, da tujci tod več niso varni.

Janez: Ni res. Kdor po pravih potih hodi, se nas ni treba bati.,
a kdor prihaja s podlo vestjo v srcu, ta nam ne uide!

Urh: Dovolj! Glasnik prični, dokler me je še volja, sicer. Prični!

Glasnik: Tehorčanom, našim podložnikom. Kadar nam je bilo treba vojakov, najboljšo četo smo dobili od vas. Bili ste vedno in povsod naša najtrčnejša in najzanesljivajša opora. Ne samo nam, že našim prednikom ste bili najzvestejše sluge. Zato

vas hočemo danes kraljevsko nagraditi. Nič več ne boste tlačani, odslej ste teharski plemiči, z vsemi svojimi pravicami pa tudi dolžnostmi. Po stanu nam ste enaki. Od naših treh zvezd, ki se ponosno blišče v celjskem grbu, vam darujemo dve za znamenje vašega plemstva. Tako smo ukrenili mi, Ulrik II, po milosti božji grof celjski in ostenburški, knez zagorski, ban krcatski, slavcenski in dalmatinski ter urhovni kapetan kraljevine Ogrske.

V Gornjem Celju, na gošč sv, Ana š. 1456.

Urh: To pismo izročim vam v varstvo, častiti starešine. Branite ga, da bodo vnuki in znanci vaši videli, da grofje celjski niso bili valiki le po svojih diplomatskih spletkah, da niso bili grabeži in praganjalci, ampak da znali so visoko ceniti delo in poštenja. Tukaj pismo in vaš grb. Teharski plemiči, Bog vas živi! (Silno navdušenja prevzame na vso oče)

Panjar: S preveliko odliko ste nas presenetili. Hvalažni smo vam in še imena vsak celjanov bodo tonila v pozabo, vaše ime bo ostalo nepozabno iz roda v rod.

M. Jaku: Nace, zaičaj, da nas otnese!

Urh: Zaričajte in se veselite! Tako je prav. Še jaz se hočem veseliti z vami.

Vai: (med petjem, vriskanjem in rajanjem odidejo po vase).

Vohun: (izza grmovja) Gospod grof, gospod grof.

Pengar: Milostni grof, ne odredite, pojdite z nami v župnišče na prigrizak in kozarček vina. Skramno bo a obdarovano od srca.

Urh: Z veseljem sprejem povabilo, a za trenutek me pustite samega.

Pengar: Kakor je vaša volja (otide s starešinami)

Urh: Še vi pojdite. Danes je velik praznik, pa če se vam poljubi sladostnostja, dovolim jaz. Saj kri kmatiških plemkinj je še vse bolj opojna, slastna. - Ha!-ha. (otidejo) In vriskojte in pojte. Lepo sem vas zozibal v bajni san, iz katerega vas bo zbudila sama tala moja pest. A takrat bo že prepozno. Kot poteptani črvi se bodete zvijali pod mojimi udarci vitezarski plemiči.

Vohun: (se priplozi izza grmovja:) Gospod grof.

Urh: Cigan spet slabo si opravil. Si sladko spal v svinjaku? Kako uršiš ti službo svojemu gospodu? Saj nisi vreden, da takole stopim na te.

Vohun: He-ha, gospod pradedbri, vi se motite.

Urh: Jaz se nikdar ne motim. So te dobili Teharčani v pest, kaj ne.

Vohun: ~~Kakumax~~ Zo. bozjo voljo, to ni res. Da, bil sem v svinjaku, a sam se vanj skrili.

Urh: Zakaj?

Vohun: Dekline teharske so stale tam okoli. Prisluknil sem pogovoru. Okrog sinočnega dogodka se je pletel. Svinjak je bil odprt, jaz vanj in bil sem tik za hrbti. Vse sem čul. Vodila sta Mlinarijev Janez in Šinkov Tone.

Urh: Toraj je bil ta on. Spoznal sem ga. A prav, kot sem dejal.

Se laj se ne izmakneš moji pesti. Kako si dalje uspel?

Vohun: Eh, milost moj gospod. Nesreča nikdar na praznuje. Nekdo mi je zapahnil vrata.

Urh: Seveda ...

Vohun: A imam že načrt.

Urh: Da spat ti spočeti.

Vohun: Nikakor ne, zakaj natanko sem pratehtal da in ne.

Urh: Ne besediči tja v en dan. Ti veš, da zdej nalašči jo hočem imeti. Sicer se tvoja glava bo kotalila po griču v mesni jark.

Vohun: Ne bo tako, le dobro poslušajte. .

Poslanik: (Upahan prihiti) Milostni grof. Iskal sem vas, poslali so me sam. Vest od patra Kapistrana. Nujno!

Urh: Kaj spat patri hočejo od mene. (razpešati poročilo) "Pod Baogradom se zbira križarska vojska. Turška moč je silna. Zato vas prosimo v imenu teptanih kristjanov, zbranih vojevod in knezov, avstrijskih, ogrskih, hrvoških in bosanskih ter papeža, ne odrecite svoje pomoči. Nujno vas rabimo, zato nemudoma prihitite s svojimi junaškimi četami. Prišel je že tudi sam Ivan Hunyady, z grofom Sekelyem in veliko vojsko. Ponovno prosimo Vašo milost pomoči.

Božja pomoč z vami in papežev blagoslov nad Vas.

Ha-ha, najpraj prokletstvo, zdaj spat blagoslov. Ni mi ravno všač ponudba. Dena bi raje se naslajal, a svet spoznati mora moje moč. In kjer Hunyadi, madžarski pes prokleti, moram biti jaz, da mu spodnesam tla. Počakaj do večera, da tibiš pismen odgovor, da grof naljan pride.

Vohun: Ha imam jo...

Urh: Molči! Na gradu me počakaj, si razumeš!

Poslanik: Na večer spat odrinem na pot. (odide)

Vohun: Milostni grof to je pret božji.

Urh: A jaz bom pograbil za celo roko.

Vohun: Le ne preglasno.

Urh: Govori dečko, v oseh ti beram prameteno veso. Tu cekinov pes-

Vohun: Ah cekini, cekini, zlato....

Urh: Potem pobiral boš zlato, sedaj brž razodeni mi načrt.

Vohun: Iz harčanom razglašite, da morajo takoj nad Turke zvani. V Bežigrad kaj pridajo, da se jim da orožje. A preten dobijo mače, vi s hlapci nanje navalite. Pa boži vam vseeno pada eden, ali vsi.

Urh: Ha, to je krasno. Ti veš kaj mora, kdor hoče živeti, pladati in

biti. ~~razočarano~~ milosten gospod. Da si moj sin, prepustil bi v vasaljam
ti oblast.

Vohun: Že te beseda sama zame so plašilo

Urh: Ti si poštenjak.

Vohun: Takajta, poštenje moje šala zdej se prav pokaže. Vsi fan-
tje bodo v Bažigradu, ali mrtvi, ali na steno prikovani. A pot
na Tiharje ostane prosta. Doma bo sama Marjetica in vrata
bodo na stazaj odprta.

Urh: Saj pravim, da si diplomat.

Vohun: A da lje poslušajte. Ko vi odidete, pridem jaz v hlapca pre-
oblečen h Pengarju, natvezim mu, da sem ušel in me izdam, da
mislite ponoči z biriči oropati Marjetico. Pregarim ga, da
vam za kraj, kamor hočem Marjetico skriti. Gupeljem jo v doz-
devno skrivališče in še nocej bo vaša. Mačrt na more spodlete-
ti, ker Janaza ne bo in jezik je prematen.

Urh: Da si mnogo vreden vam, a da si dragocen, tega verjeti nisem
mogel. Na tu cekinov pest.

Vohun: Ah, ti razkošna stvarca...

Urh: To dvojno bo razkošje.

Vohun: Še en cekinček tamla mežika.

Urh: Zatrobi v rog, da se zbere še enkrat tu prad mano (Vohun zatrobi) Močnejše, še močnejše, ker danes svoja puške zmage so pijani.

Vohun: (zatrobi še enkrat) Sedaj so čuli. Vračajo se.

Urh: Poberi se in se na vrni praznik rok na grad, sicer...

Vohun: Le brez skrbi. Jaz svoje dobro bom opravil. Ah, tukaj še je eden zaostal, ti žlahtnost mojega življenja (odide)

Urh: Ha, ha. Dozdaj ste vi sejali, jaz bom bogato žel.

Panger: (vstopi za jim ljudstvo) Zeslišali smo vaš rog in smo se umili.

Urh: Nerad bi vam kalil veselje, nasprotno: še več bidaž, samo da enkrat bi se do duše vzdostili. Pa menda Bog drugače hoče. Glasnik prišel je ves upakan k meni, morda ste ga videli sami, in mi prinesel vest od prečastitega patra Kapistrema: nad Turke moramo pol Beograd. Nevarnost je velika za vse krščanski svet, ker turška moč je silovita, kakor poroča pismo. v nevarnosti veliki ste tudi vi.

Žena in dekleta: (vzdihujajo in jokajo. Splošna pobitost in potrto-
st)

Urš: Solze in vziki vas ne bodo rešili. Samo dejanja zdaj so najna. Nisam mislil, da bom tako naglo potreboval vašega so-
tevanja. A zii se mi, kot da bi klical Bog, saj se bomo tudi
zanj borili. Zato vam ukazujem: načelnik s svojim krčalom takoj
ovrni v Bažigrad, da prejmete popolno bojno opravo. Ker je stvar
najna, čez mo uro morate biti pripravljeni že v Galju, kjer
se bodo naša čete zbrale.

Penkar: Ta naglica je nakam zagonetna, nerazumljiva...

Urš: Noomega ugovora! Učili me ne bosta, kako naj stvar izpeljem.

Tako ja, kot sem dejal in nič drugače. Upam, da dobro ma poznate.

Penkar: Pradobro, pralobro.

Mariatica: (k Janzu) A, Janz..

Urš: (škodačljivo) Je že tako, da bode treba se ločiti. Saj ni, da mo-
ral: bi vsi umreti. Sicer pa je ljudi dovolj na svetu. Da se
mi torej povešje notančno izvršit.

Janz: Ukaz smo čuli in izvršili bodedo ga vestno.

Urš: Upam, saj ma poznate, da sem mož dejanj. (sodistično) Torej na

svidenja, na svidenja. (Se nasmehne in odide s spramstvom.)

Benqar: Lepo smo dočakali...

Marjetica: Taze, ta smehljaj, ta smeh in njegov glas...

Janez: Vojak je in bojačeljen.

Marjetica: Nisi videl ognja v njegovih pogledih.

Janez: Zaman so tvoji vzdih in tudi vi, ljudje ne jokajte. Res
je hudo tako nenadno slovo, a dolžnost na m mora biti sveta.

Domov inčez pol ure se zberemo spet tukaj, da odrinemo na pot.
(Ljudje se razhajajo.)

Marjetica: Odšli boste in tudi ti..

Janez: Vera in dom kličeta.

Marjetica: Mar ne slišiš, kako kliče moje srce, moja duša? Kako vse
v meni kliče po tebi ...

Janez: Predobro, Marjetica predobro in hudo mi je. vse te solze, ki
drse po licu so zaman in zaman je boleost mojega srca. Komaj
sam ta dobil, še se morava ločiti. A zato bo tem lepše svidenja

Marjetica: Ne boš pozabil name?

Janez: Marjetica, tega vprašanja nissem zaslužil. Mar mi ne
verjameš?

Marjetica: Varjarem. A v svetu se dekleta, ki človeka omamijo, da sam ne ve kdaj in pozabljena bom.

Janez: Marjetica!

Marjetica: Ne bodu hud, saj veš, da človeku ustojajo tamna misli ob takih trenutkih.

Janez: Mene si omamila samo ti in nobena me ne bo več. Oh, da me tako sodiš.

Marjetica: Nič te ne sodim, dober si, ven in ljubiš te, ljubim. Zato se bojim zate.

Janez: Marjetica, nič se ne boj, kakor bo božja volja.

Marjetica: Zato bom neprestano molila, molila tako, da bom prisilila Boga, da bo moja volja tudi njegova. Sej Bog je dober.

Janez: Angelj moj!

Penqar: Otroka moja nič več. Solze bodo razokola lica, a ne stvari ostane tako, kot ja. Ločiti se moramo.

Janez: Prav imate oče. Kaj bi se čemeril. Tant sem in se bom boril zate, deklet moja. Demoni še skočim, da se poslovim od svojega

stare kočice, od svojega polja in siromešnih trat, ti pa pripravi šopak, kot ga zna le Pengarjeva Marjetica. (odide)

Pengar: Ni prav, da ga žalostiš, ko veš, da je tudi njemu težko.

Marjetica: Mar naj bo vesel. Razdvojena sva, dalač vsak k sebi, oda v veliki nevarnosti. Oče jaz ne moram pozabiti grofovega pogleda. Njegov glas in ogaben smeh mi neprestano zveni v ušesih. Vi ne veste kako mi je, kako vse to boli, boli....

Pengar: Dete moje, tako je življenje: utrinek solnca, pa zopet nevihta. - V vsem tem ne znam drugega izreči kot "Zgodi se njegova sveta volja". -- Pojdi in pripravi šopak svoj zaufantu.

Marjetica: Ta šopak se ne bo osušil, toliko solza bo v njih. (odide)

Pengar: Da je vse tako prišlo... (se seseda na klop)

Vohun: (oblečen v grijskega hlapca, se priplazi pranično) Oče župan..

Pengar: (se ga preplaši) Odkod si se vzal in kaj iščeš?

Vohun: Ja mir in nič strahu. Njegova milost gospod grof me je premlatil radi malenkosti, pa sam ušel. Na se maščujem prihajam k vam, da vam povam, grof namerava nočoj ugrabiti Marjetico.

Pengar: Za Boga, že spet. Pa kaj smo zakrivili, da nas tako preganja

Vohun: Nič hudega oče župan. Maščevati se hočem in najhujša bo, če mi preprečim načrt. Vse namreč vam.

Pengar: Ti veš. Brž povej...

Vohun: Počasi in tiho, da nas kdo ne sliši. Glavo izgubim, če me izdaja, in rešitev je namogoča potem.

Pengar: Vse ostene med nama in če uspeš, te bogato nagradim. Samo povej.

Vohun: Hvaležen vam bom.

Pengar: Govori hitro.

Vohun: Slučajno sem ujel pogovor in slišal vse. Z vohinom svojim se jama reč manil. Mnogo tujcev je danes tod okoli, med njimi mnogo grofovskih ljudi. Eden teh, kio re vam, vas bode prosil za pomoč. Že zanašajoč se na vaše gostoljubnost, dela grof svoj načrt. Ponoči pride grof z biriši in s tujčovo pomočjo odvade kjer.

Pengar: Nikoli na. Sinoči so ga naši fantje pričakali, nočoj ga bomo mi brez zobi starci. Le naj pride. Spoznal bo še, kako oče brani svojega otroka.

Vohun: Nočoj bi se mu z gotovostjo posračilo, ker fantov ni doma.

Penqari: Vseeno. Naj pride, a šel bo kot petepen pes!

Vohun: Bog ve, pripravljen je na vsako iznenađenja. A nisem ušel za man in morda se maščćenati. Poslušajte . Imam prijatelja v Tremarjšk. Mogoča poznate Krmarjanega Miho. Tja bi skrili Vašo Marjetico, lokiar grof ne odide v boj. Potem se vaša kži lahko vrne zdrava in vesela.

Penqar: Lepo, zelo lepo. A ta ponudba-malo čudna se mi zdi...

Vohun: Vi dvomite. Prav, kar dvomite. Toda povem vam. Marjetica bo grofova, če se oborožite moški in ženska, ali pa če jo skrijete kamor koli. Še to. Vse ceste in stazice so skrbno zastražene in tó okoli je vse polno ljudi, ki pazijo na vsak njen korak.

Penqari: Gorje!

Vohun: Da, trikrat gorje. Na zoupatami, toraj z Bogom in obilo sreče.

Penqari: Saj Van verjamem.

Vohun: Ni treba. Grofov vohun sem in nepoštev kot tak. Dobrota je sirota, valja od nekdaj.

Penqari: Poslušaj, vendar vaš, da mora biti danes šlaček p vidan.

Vohun: Baš radi tega. Dobro vam hočem in ne dvomite o mojem

poštenju. Drugačno selbo sem imel o vas, pa da sem se tako varal.

Pengar: Žal mi je basade, slišiš. Oprosti in bogato te nagradim, samo da mi rešiš hčerko.

Vohun: Če zdaj pristanem, dajali boste, radi denarja je delal.

Pengar: Nikdar ne, na moje poštenje.

Vohun: Naj bo. Kot sem že dejal, vse poti so skrbno zastražene, skrili bi jo težko. A jaz oblečen kot grajski hlapec, imam vs ceste prosta. Brez težkoč jo varno izpeljem iz pasti. Kaj pravite?

Pengar: pametno in premeteno. Pristanem in če izpeljsa, ne bo za man tvoj trud.

Vohun: Vse drugo je malenkost, samo da se maščujem in da vi rešite svojo hčer. Pristali sta, kdaj torej pridem ponjo.

Pengar: Najboljvamo bi bilo o mraku. Mihče je ne bi spoznal.

Vohun: Že prav. pripravite Marjetico. Jaz pridem točno. (hoče oditi, a istočasno vstopi Janez)

Janez: Kaj pa grajski iščajo pri vas.

Vohun: (ki je skočil k Pengarju) Molčite o vsem, (hoča uiti na nasprotno stran)

Janez: (ga prehititi in ujane) Kam se ti mudi? Ha ti si...

Pengar: (Janez pušči ga. Od grofovoga spremlstva je, pa sem mu dal vode, ker mu je bilo slabo.

Janez: Ne razumem, da se potegujete za takega podleža.

Pengar: Kaj govoriš.

Janez: Oprostim vam. Slabi ste na očeh in niste ga spoznali.

Pengar: Pameten bodi in poslušaj. V vsakem človeku vidiš souročnika. Poštenjak je ta in varjetico bo rešil.

Janez: Ta? Ha-ha-ha! Ne poznate sinočnega lopova-grajskega vohuna?

Pengar: On ah!

Janez: Oče, oprostite besedo. A rečem vam. Več vredna je zadnja poestnica kot človek, ki se je prodal vohunski službi.

Pengar: Da sem se tako grozno varal in takorekoč s svojimi rokami palmil svojo hčer v nesrečo..Joj!

Janez: Sedaj nam ne uideš več...

Vohun: (pograbi naenkrat meč in navalil na Janeza) Pes!

Janez: (tudi iz dera meš, kratak dvoboj v katerem se vohun mrtev

Marjetica (stoji na vrata in preplašena vsklikne): Janez (ko pada
zgruči.
vohun, skoči k njemu) Kaj si storil?

Pengar: Za bozjo voljo.

Janez: ga človek te je spet iskal in že mu je skoraj uspelo, da te
dobi in odpelje v pogubo, v nearešo... vosadaj,, sedaj sem ga
ubil, jaz... ubil... ubil človeka.

Pengar: Mrtev je...

Janez: (brezizrazno) Mrtev .. je.. Umoril sem ga jaz, jaz!

Marjetica: Moj Bog, kako si čuden, Janez.

Janez: Ah, da je to prišlo, da je to prišlo. Jaz Mlinarjev Janez
na ubijalec. Ne, ne. Saj ni res.

Pengar (stojčoč ob truplu) Kaj sedaj-

Janez: Marjetica, ali me še poznaš, ma boš še imela rada. Človeka sem
ubil, tam leži s predrtimi prei. Jaz sem mu jih pradel, jaz, ki
ljubim poštenje, delo in mir. Ne, saj ga nisem nalašč. Zakaj pa
je brozgal neprestano moje življenje in ga hotel uničiti
tibi in meni.

Pengar: Janez, boji pamaten. Kudo ti je, a ne boj se. Slabo te ne sodi nihče. Fant si kot malo takih, fant, ki ve kdaj je treba modre besede, kdaj je treba molitve in dela, pa tudi kdaj je treba pasti. Ne boj se vesti, izzval te je, zavrela ti je kri, nedolžen si.

Janez: Oče, bi ne veste, kako je v mami ob teh dogodkih.

Pengar: Le mirno boji. Pošten si in srca imaš, pa te vse to boli.

Todo pomisli, kako bi bilo znami, ko bi ne bilo tvoje močne roke.

Marijica: Nihče ti ne bo ničesar očitel in tudi ne sme.

Janez: Hvala vama za te besede.

Pengar: Kam hočemo z mrličem?

Marijica: (se strasa) Še sedaj me ga je groza.

Janez: Nič več se ga ni treba bati, mrtav je. V hišo ga ponasem, pripravim skromne pare in jutri ga pokopljeta (stopi k mrliču)

Človek odpusti (ga odnese v hišo z njim Pengar in Marijica.
S. Tone (rastopi, čez čas z Manco) Dovolj sva se razsolzila.

Manca: *neprestano me bega neka temna slutnja, ne morem se je otrasti.*

Š. Tona: *Kaj te bega?*

Manca: *Nekaj mi pravi, da se ne boleva več, nikdar več videla.*

Š. Tona: *Beži, beži. Oseveda, ča postaneš nezvesta nevesta.*

Manca: *Poreden si Tone.*

Š. Tona: *Dobra volje sam. Plemiči smo postali, po plemiški krst gramo in turške glave bomo sekali. Ko se pa vrnem, stopiva pred župnika in potem Manca, ne drži se, kot bi me že davno pokopali.*

Manca: *Ti odhajaš in jaz naj bom vasela.*

Š. Tona: *Saj pridam nazaj.*

Manca: *Dal Bog! (Fantovsko petje in vriskanje)*

Tona: *Že prihajajo. - To je evetja.*

Manca: *Le glej, da ne izgubiš rožmarina.*

Tona: *Nikdar Manca. Vedno me bo spominjal tebe in v boju mi bo v spodbudo! (fantje pripojejo na odar)*

M. Jaka: *Koliko litrov sta pretočila.*

Š. Tona: *Tvoji Katrci še sedaj težijo celi potki.*

M. Jaku: Res Katica?

Katica: Kaj bi na jokala, ko greš tako daleč od mene.

Janez: (pride iz hiše z Marijetico, za njimo oče Pengar).

Minka: Pa boš kaj mislil name?

Maca: Vedno Minkica moja, se mo na te!

Janez: Fantje, ura je prišla, dolžnost nas kliče. Teško je slovo, a pomislimo, da se homo borili za svoje drage (Zvon-trenuten molk) Slišite zvonova, kdor klic so, kdor prošnja. "Hašite nas" In kako blagoslov in molitev za našo pot in borbosu. Pozabimo na žalost, pred nami lebdi le klic: Zmagujte, rožmarin na prsih nam bo ljub spomin in z upanjem na veselo svidenje odidimo na pot!

Marijetic: Janez, Bog s taboj. Bodi junak, ne plašljivac. Če si moj fant, roja boš padel, kot sramotno ubžal.

Janez: Beseda tvoje so mi v pogum. Za te se bom boril. Oče Pengar z Bogom.

Pengar: Bojji blagoslov s teboj. In če Bog da, na svidenja. Fantje, junaki bodite, neustrašeni in pogumni!

Janez: Marjetica! (jo poljubi) Ne jokaj. Tudi tvoj oče se je bojeval po daljnih ogrskih deželah, pa je še danes živ.

Pengar: Ne tuguj prevač, hči moja.

Marjetica: (se zgrudi v očatov objem)

Janez: Fantje na pot. Izharčeni, z Bogom in dobro čuvajte doma.

Martinaška: (prihiti) Janez, Janez! Nekaj za pot sem ti pripravila.

Dolgu je in utrujen boš. (mu izroči zavitek)

Janez: Hvala lepa za skrb in na Marjetico mi pazita.

Fantje: (med petjem in vriskanjem odidajo, ljudstvo jim odzdravlja in se razide)

Marjetica: Oče, kaj je sedaj. Sama sva, kdo naju bo branil?

Martinaška: Marjetica, le vtelaži se. Je že božja volja taka in proti Bogu se moremo ničesar. Pripravila sem malo jedi. V hišo stopita. (odide)

Pengar: O Bog, čunaj jih na dolgi poti in v borbi. - Tako nenadno je prišlo vse, da se mi je zmeglilo in nisem jasno videl. Sedaj pa gledam in vidim in trepačom. Sami smo, čisto sami z dvema zvezdama nad nami pa se svetlikajo še vedno tri,

tri svetle, mameče ingrozeže. Ostrina se tdi o blikajo. O Bog, zakaj je prišlo vse to naž mojo sipolaso glavo... Hčerka moja, res sama sva in Bog se je unoknil tako grozno daleč.

Tam le prel našini očmi pa se dviga zidovje, ano grozno temno zidovje. Ne čuješ, kako ječe tam ljudje, kako jih jaše glad in davi počasna smrt. Čisto počasi in grozno počasi, počasi (se zdrzne) O Bog!

Marjetica: (močno) Ože!

Penqar: (začudeno) rakšna si? V tvojih očeh žari čulen plamen.

Marjetica: Ne dobi me nikdar... Ože, ne bodite hudi. Z Bogom!

(odhiti)

Penqar: (preplašen zru za odhajajočo, natocsa s hropčim glasom zgrudi.

Zastor pada.

Č e t r t o d e j a n j e.

Temno in vlažno zidovje Bežigrada. Dvoje, troje nizkih okovanih vrat vodi v temnice. Ozračje tavnobno in duševno. Grozen kraj, kjer se kaznuje poštenja. Moreč molk. Še strožar, zavalem in zabuhlih lice spi naslonjen ob zid in ne smrči. Grobno tišino čraz čraz preseka brutalno krepak sunek v vrata.

Stročar: (se prične golednjavo dvigati, zopet sunek) Človak nima miru. Da bi vzel vrag vse skupaj. Hu diču bi vse poslal, te ki gnijejo v luknjah, one pred vratmi in še grofa. (zopet sunek v vrata in glas "Oprite") Saj še gori vođa in še danes odpre. Če si našel na grofovo milost, si pa bežak, da tako neumno hitiš. Tako bratac, že škripljajo vrata "zveličanja", kjer se bodo svetili tvoji grehi, kajti grof ti jih bo temeljito ostrgal. (olpre)

James: (s fanti vstopi) No, dolgo je trjalo.

Stročar: Pa vendar je bilo prekmalu bratac. Če bi renil tako hitro v nečesa, bi ti ne zamiril. Še razumel bi te, če bi silil v nekaj. Ampak do hitiš tako brez glave sam. hu ali

sem jaz brez možgan, ali je pa tabi kakšna koza zlizala še tisto soli, kar si jo imel.

Janez: Ne gobezdaj neumnosti. Nismo prišli po tvojo modrost, orodje nam dajta.

Strežar: Če boš ti preživel toliko časa tukaj, kot jaz, boš gobezdal še večje norosti in še nekam pamaten boš. Če boš pa med tem časom pravilno znorel, te bodo nezadnje izmolili za kakšnega župana ali bana. nunes je nekam tistole na svetu. Večji norec si, več veljaš. Norec namreč govori, da genihše ne razume in pravijo potem ta ja pameten. Potem pa mu dajo ali odlikovanje ali pa ga postavijo za bana, grofa ali kneza. Najbolj pameten pride do krova.

Janez: Ne bo nam treba noreti, takoj odrinemo.

Strežar: So se že odprla vrata, odkar ni vaš pot! nazaj. Tu svaženj ključev. Po naročilu grofa vam izročim službo.

Janez: Kako?

Strežar: Čisto jasno. Vi ostanete in jaz odidem.

Janez: (vrže ključa ob tla) Nismo za liriše. Druga naj si najama.

Strončari: Naj si pogunna, a brez glave. Zakor meč brez rezila si.

Odhajan in dobro se imejte bratci. (odide)

Tonez: Koj naj vse to pomeni?

Janez: Kar hoče, samo da imamo ključe, poiščimo si cračje in odidemo.

M. Jaka: Dobe mos imam, nekaj bom že izteknil. (pobere ključa in jih poskuša v vratih. Srednja odklene) Uh, to gra unos. (Težko vdihovanje se čuje iz jaše.

Janez: Nekdo vdihuje, Poglejmo. (vstopijo in prinesejo starčka, vsega izmozganega, gluhega in slepega)

Janez: Vina, brž vina. (prinesejo starčku vina) Grozno. Loko se gradi vladarska oblast, taki so njani tamalji. Proklato se bo sesula ta ta stavba.

Starček: (ki je srtnil par kapljic z uničnim glasom) Kapljica vina-utrinit življenja (začne globoko sopsti) Žrak, Zrak. rruveš na enkrat. Vpičnilo me bo.

M. Jaka: Žli se ni, da je še nekdo v jači. Tone pojdiva pogledat. (Odideta)

Janez: Človek, kaj si se pregrušil, ta te je tako udarila grofova pravična roka?

Starček: Da, da, zrak, vino, svoboda. Tega na zemlji ni. Ali je danes prišel na zemljo Bog?

Janez: Ljudja so okoli tebe, prijatelji!

Starček: Roka, slovška roka. Stran. Ta ubija ropo..

Janez: Ubija? Na, ta roka je ubijala, ne boj se tebi je prinesla življenja, življenja in svobodo.

Starček: Mogočni gospod hvala. V stoletja je teklo moje mučeništvo, danes so se menda odprla nebesa - roka - sto jih je plačilo po meni, ja roka ni bila med njimi, ta je dobra usmiljena. Sin moj je imel tako dobro roko.

Tone: in taka (prineseta iz ječe Anrika z zamošenimi ustmi in v vrečo povito glavo)

Janez: Kaj naj pomeni to?

Tone: Tak o kasnuje milostni grof.

Janez: Brž odvrži ravnja, da pride do zraka. In tokemu Slovaku moramo biti podložni.

Enriko: Oproščen. Hvala! južje božji.

Janez: Kdo ste? Po obleki sodež morate biti dostojanstvenik.

Enriko: Papežev poslanec.

Tone: Papežev poslanec?

Janez: Zakaj so vas zaprli?

Enriko: Pogubno vest sem prinesel Urhu Celjane. Radi ogabnega žoljenja, ki ga živi, ga je papež proklel. Da ne bi vest prišla.....a bode prosim. Slab sem, hudo mi je.

Janez: Požirek vina.

Enriko: Hvala, zopet je dobro. Zapri me je, da ne bi ljudje zvedali, da Urh ni več njihov gospod. A božji glas prodre stena in tudi sedaj je. Grof je izobčen, in vi ste razrešeni prisege.

Vsi: (začudenj) Ne mogoče. Kaj? Res? Kako to?

Tone: Janez, svoboda smo.

Starček: (na katerega so vsi pozabili začne globoko sopsti)
Pustite me. Nič več temo. Dovolj trpljenja...sin Enriko.

Enriko: Kdo me kliče?

Janez: V isti ježi z vami je bil tale starček.

Starček: Glej danarja sem imel. Pa sem pozabil na dušo in
radi danarja me je Herman peknil v trpljenje.

Enriko: Moj Bog!

Janez: Gospod, hudo vam je.

Starček: In v trpljenju sem spoznal Boga.

Enriko: (poklekne k starčku)

Starček: Zlatu sedeč sam te klel o Bog. Odpusti. Tu sam, ne več
življenja, sedaj te prosim sarti. Enriko, morla si daleč sinko
moj. Bodi blagoslovljen. Bog. (umrz)

Enriko: Oče! (se zgrudi čez mrtvega očeta) (Vsi ohname)

Janez: Ja mogoča! Oče in sin.

Enriko: Oče! Še enkrat me pokličite, samo še enkrat... Dašek sem
bil, brez misli, nedolžen in vesel. Vsrga v izobilju. Šuj smo
bili bogataši. Poljubih me je oče in odšel na dolgo pot.
Pa ga ni bilo nikdar več nazaj. Kot pane na morskem valu.
je splahnilo bogatstvo. Ko sem stopil v svet, sem bil barač-
sam. Mati mrtva, glod jo je umoril. Oče nekje daleč, živ morla
mrtva. Ne, ne živ na mrtva, živ pokopa. Herman mogočni

pravičnik je planil narj, ga izropal in uničil njega in našo družino. Oče! Sedaj sva zopet skupaj, ališiš oča!... rajnem osternan, dona sis nomina, et lux perpetua luceat sis - - -

Vsi: Večna luč naj mu svati in naj počina v miru gospodovam.

Anan (rabijan je po vratih. Klici, odprite psi)

Janez: Kdo je?

Grof: Nolči in odpri, tako ukazujem.

Janez: Kdo je, ki ukazuje? Ne poznam nikogar. Sedaj je samo Bog nad mano.

Urh: Čeruški vitez, svojo drznost boš plačal. Odpri!

Janez: Povejte, kdo ste in kaj želite. Poštene ljudje s pošteni ljudmi prihajajo bolj spodobno.

Grof: Le golezdej, ne boš več dolgo. Jezik ti bomo cvrli in v nojih ješak boš gnil. Tvoja deklina bo pa moja.

Janez: Nikdar!

Urh: Še danes. Prav sedaj. Kar šepi za zaklanjanimi vrati. Jaz gram po tvojo Marjetico. Nad Pengarja!

Janez: Na! Nikdar!

(Krohot, Janez plana proti vratom, fantje ga zadržujejo) Počakaj.
Ubijajo te. Vsi skupaj gremo.

Janez: Kaj naj čakam, da zapolijo naše domove. Da mi ugrabijo
nevesto? Pustite me!

Tone: Janez, bodi miren. Sam ne moreš nič proti celi četi.

Janez: Kaj me briga četa. Samo njega hočem dobiti, moram ga.
Kaj mi neprestano brozga po življenju.

Tone: Kot brata sva Janez. Poslušaj.

Janez: Kaj, kot brata- potem pograbi nož in z mano!

Tone: Janez!

Ostali: Umiri se.

Janez: Mar sem načelnik za to, da bo lahko grofja v miru priganjal
teharčona. Ste pozabili kaj sem govoril? Ste pozabili? Vi steč
a jaz nisem. Vedite da nisem- Strm (jih pahne od sebe in
plana k vratom. V istem hipu zakliče M. Jaka)

M. Jaka: Fantje, orožja! Janez počakaj!

Janez: Hitro pograbitte meče in za mano. Ne štedite z udarci
Mira je polna, prekipela je. Naprej! (klic hura, vrata se odpro,

vsi ostrme. pred vratmi je grof z vojaki. Janez se malo umakne. Urh z nekaj vojaki udare. Toda fantje navale in biriči se umakneja silnim udarcem, boj se prenese na polje. Urh in Janez se borita)

Urh: Meč iz rok!

Janez: Da bi me kot ovco zaklal. Ne!

Urh: Bog bo kaznoval tvojo nepokorščino in jaz.

Janez: Vi govorite o Bogu, vi podlež?

Enriko: Tudi oboka je prodril Gospodov glas! In papeževa volja je postala dejanje.

Urh: Tako, ti se utikaš v moje vladarske posle? Kot psa vaju pobijem, najprej pa tebe, tebe, (srdita borba)

Janez: (navali na Urha in mu s silnim udarcem zbije meč iz rok) Sedaj se brani. (vrže meč čez obzidje) Iahko bi vas uničil kot škodljivo gosanico, vas bi zmandral, a dovolj, da se je na vas zgrnilo prokletstvo.

Urh: Molči!

~~XXXXX~~ Enriko: Vaš ukaz je nič. Izvrženi iz človeške družbe ste, to je šlo v svet, ko se se odprla vrata.

Janez: (pokaže na mrtvega starčka) In tako je rastla vaša moč in bogatstvo?

Urh: Badača, kaj blebačeta. Ohlapne besede niso stvorile moči.

Enriko: Prokletstvo je nad vami in vaša oblast bo sprhnela kot papir v vetru.

Urh: Priznam, rad priznam, ker moram. A kaj mi kaže ta okostenjak. Tega vidva ne razumeta. Žalostno je pa resnično, kdor hoče vladati, do kolen mora gaziti v krvi. Ta človek je bil morda bogataš, morda knez, skratka, moč je imel. In mi smo jo rabili. Pa smo mu jo vzeli, sedaj je okostenjak in ne mora več škodovati. Močnejši - pravičnejši.

Enriko: Je od Boga je moč in oblast.

Urh: Jaz gospod. na bi ne bilo le teh zidov in gomile takih okostenjakov, bi bili mi nič.

Janez: Sedaj umem.

Urh: Kaj znaš? Ničesar. Trepečaš, ker zraš pred saboj mrliča izmozganega, z steklenimi očmi. Jaz bi pa spal mirno v isti postelji z njim.

Janez: no lajate in istočasno kradete, da bežate in bijete, da molite in istočasno proklinjate, da hvalite, se laskate, in istočasno onačlašate, da govorite tisočem in tisočem resnico s podpisni in pečati o le lažete. Comilostite zato, da jutri ubijete. To sedaj razumem.

Urh: Bistroumen si.

Janez: A vprašam vas, ali je kaka razlika med vami in tatom? med razbojniktač, goljuji in med vami?

Urh: Dejal sam že, da si bistroumen, a premalo. Tat je ta, mi pa smo politiki, diplomati in vladarji.

Janez: Dovolj. Vem vse. samo še to. Vladali ste, sedaj ste brez vlade.

Enriko: Jez pa pravim: vis, vim, vi.

Urh: Znasli ste veliko modrost.

Enriko: In to vas je pokopala.

Janez: Vidim prav- je res.

(fantje pridajo, potrti in prinesejo Šunkovega Teneta mrtvega)

M. Joka: Janez, kruta rasnica je.

Janez: Tone, ah! Celjan, kaj si zopet storil.

Urh: Sabi razkolji glavo, saj je padel, da si živ in močan ti.

Janez: Da!

Urh: Prva žrtev tvoje oblasti.

Enriko: Umirite se, vaša volja ni bila, da on umre. Blagor vseh je zahteval njegovo žrtev.

Urh: Ne, radi tebe ja...

Enriko: Molčite, naslanjati se hočete ob trpljenju, kataraga ste vi povzročili.

Urh: Zopet zmota. Vsega je kriva le ta prokleta ljubazen.

Janez: Saj se posmehuješ podlež v tejle pesti bi te zadržal, s paklenskimi užitki bi te mučil, počasi, čisto počasi in ti kradal življenje, a se mi gnusiš, ker sem poštenjak. Človek. Drugi te bodo uničili. Zgini in odpravi se v boj, tam te še potrebujejo. Toda pazi, da te nasredi pota na zatna prokletstvo.

Urh: Odhajam. nasvidenja pod Beogradom. (odide)

Janez: (zre nekaj časa mrtvega Tonsta.) Fantje kaj se je zgodilo.

tako mi je, kot bi mi bilo srce razkosano.

M. Jaka: Tudi nam je hudo, - pa tako je.

Janez: Kdor ima srce in dušo mora čutiti, saj je prišlo v tem kratkem času toliko, toliko lapega opojnega, pa tudi groznega in žalostnega. Toda fantje, sedaj je vse drugače, nič več nisem načelnik in v boj vam ni treba. Vas čakajo doma očetje, matere, nesrečne neveste, polja vas kličejo in grunt vas vabi. Svobodni ste. A jaz odidem v boj. Marjetica je vama in Bog sam kliče na križarski pohod pa tudi svojega Tonsta moram maščevati.

M. Jaka: Velno ja govoril v našem imenu ta-le, ki leži tu s prdrtim srcem, ki je bilo tako dobro, je čutilo z nami, nas razumelo in ljubilo. Tons! (poklekne k njemu) tvoje ustne so obnemle in srce je v miru obstalo. Oči se je zazrle v nebo, komor je odplavala tvoja duša. Dovediš, da jaz iz rešem misel nas vseh. Janez, ob truplu tvojega prijatelja gonorim. Nismo te volili radi grofa, radi sebe smo te. Še vedno si

naš vodja. Odkajoš v boj, mi gremo s teboj. Saj tudi nas kliče Bog.
Janez: (ganjen) Hvala fantje moji, hvala. Poznal sem vas, a še pre-
malo. Nesreča prava srca združuje in nas je zadela huda
nesreča. Brata smo izgubili. Življenje svoje je dal za nas-
Tona moj Tona, tudi za-me in za njo si se žrtvoval, hvala
ti istrena hvala. Vsi gremo v boj, da boš ti spanel sladko
v domači svobodni slovenski zemlji. Naše življenje za slo-
venstvo grudo, ki rodi tako plemenite sinove. (vstane) Čas
je potekal, odriniti moramo. Jaka stopi na Teharje, obziren
boji, ko boš oznanjal zlo. Vsa pripravi za prenos mrtvecev,
potem prijezli za nami. Ker je stvar važna se še podvržem
grofovemu poveljstvu a samo v boju.

M. Jaka: Zanesi se, vse bom uredil. (odide)

Enriko: Hvalo sem vam dolžan, a revez sam. Bog vas oblogoslovi
to je moj dar.

Janez: ~~Exxxx~~ To je dolžnost, da branimo šibkejše. Kdor misli pri-
tem na plačilo, je slabši, kot oni, ki je krivec zla.

Enriko: Poznam vašo plemenitost. Govorite kot bi brali molitve.

Janez: Zame najdragocenajša knjiga je življenje in ono mi ni nikdar priznašalo. Hvala Bogu, porosen sam in tega vesel.

Enriko: Imate prav. Kdor je čistega srca in duše, so misli njegove tudi jasne in čiste.

Janez: Ne besedujmo. Smo, kakršnismo, in življenjski udarci so najvažje dobro. Kakrat se vsak zave, da je človek. Zato tudi odhajamo v boj. A praden gram, dovoliš Tone, da te zadnjikrat poljubim, brat si mi bil. (ga poljubi) Tone oprosti! Res ja, žrtvoval si se za-me in za mojo Marjetico. Oh kako čudna je ljubezen, nija brez žrtve, brez boja. Ta roka, hladna, žrila, ta se je borila še ta je otrpnila, samo, da bo uslišana moja ljubezen. Življenje z Marjetico verno in prijetno. Tone, hvala ti! Še enkrat, hvala ti! Ne bodi hud, Tone, ne bo nas, ko boš legel v naročje matere zemlje. Borili se bomo, da bo tvoja gruda svobodna, za tvojo mater in tvojo navesto. Tone. Z Bogom. Zastor.

P a t o d e j a n j e .

Pozorišče prvega dejanja. V novembarskem času. Solnčno popoldne.

Penger (Koščen, izmučen, pristati je moral kado bolezen, sedi pred svojo hišo)

Vanca: (Črno oblečena, bledih in uvelih lic: jetika ji izpodjeda življenje, pride) Kako je oče Penger? Vas je zvalilo solnce?

Penger: A Vanca ti si? Da, saj mi je le solnce ostalo v življenju, vse drugo se je zrušilo. Prisedi. Saj naju je oba enako zadalo. Vidiš Vanca, le sonca nama ne morejo vzeti. To je sedaj edino, kar imam jaz in kar imaš ti. Tebi je umrl oče in fanta so ti umorili. Veni pa je prepodil grof hčer in vse tako nenadoma nepričakovno, da je bil udarec tem usodnejši, tem strašnejši, oh, ah..

Vanca: Jokala bi rada, pa ne morem več. Solza so usahnile, le peče ša in razjeda, da bom usahnile tudi jaz.

Penger: Prestal sem že mnogo zato pravim, volja Gospodova naj se zgodi. On že va, zakoj teps in tebi ni, do bi morala umrati.

Manca: Prebolela bi smrt, a ne tako grozno. Najprej mi prinesejo Toniba mrtnega, s predrtnim srcem. In teden dni za tem so mi odnesli iz hiše očeta.

Pangar: Ah, dober zdravnik je čas. Tudi jaz sem menil, po meni je, ne preživim. In sedaj, iz rad pride na solnce, ker čutim, da mi leza še nekaj lenega življenja v kosti.

Manca: Funa se jezace-lila, a črva, ki srka polagoma moje življenje, ne uniči nihče. Hu do mi je bilo ob tem spoznanju, a udala sem se. Samo, kadar tako-le siplja solnce svoje razkošje, se mi hoče dvigniti krik Bog zdravja mi doji!

A sprehod med božjimi gradicami, kjer je vse tako mirno, da bi človek kar legel in zasnil v večnost, tiha molitev in pritojen vzdih na njegovem grobu, to me unti in bolelost se polže.

Pangar: Pomisli vendar, da si mlada.

Manca: Ne spominjajte me mladosti. Bila je lepa, prelepa. V trametku je bila uničena in ni je več.

Pengar: A pot na pokopališče vseino z nova poraja bolečine.

Marec: Ni res, da ^{ne} b^o mogla na pokopališče, da bi mi bilo še vse laže. Tja hodim, k ožetu in svojemu fantu. vsak pečer je xxj praj hodil on k meni, moj Tone, sedaj grem jaz k njemu v vas. Dajala sem mu cvetja, sedaj mi ga daje on. Ta-le cvet sem utrgala, ki je še rastei nad njegovo rakvijo. Tako je še vedno moj in jaz njegovo.

Pengar: Ne morem te prepričati, kako je vendar lepo živeti.

Marec: Kaj na boste prepričevali, saj je za-ma vse končano.

M. Jaka: (z Nacetom pride) Kaj lepega sa zopet pogovarjata?

Pengar: Kaj bi. Zadnje solnce loviva, da nama malo vzgibli'a drenažoče življenje.

Marec: Marec, kaj si neprestano žalostna.

Marec: Saj ni drugega več moje življenje, kot žalost.

M. Jaka: Jaz bi pa rekel, treba je včasih malo pozabiti, Manita, da nam ni hudo? Najprej nam umore Toneta in potem izgubimo v boju še Janena. Le varjemita tudi nasboli.

Pangar: Videl sam, kako potrti ste se umili brez Janeza.

Naca: Prav celo potvemo molčali, niti v oči se nismo upali pogledati.

M. Jaka: Ta zmaga nas je stala praveč.

vanca: Aj, saj to je bil uničujoč poraz.

Naca: Res, posebno za Iz. Sedaj nam pa hojšš še ti...

Pangar: Tak molči nesrečnej.

vanca: Pustite ga, naj izreča. Ven naca, kaj si hotel. Ja že tako, umrla bon, vsahnila, mlada in....

M. Jaka: Kako si nepraviden.

Naca: Oprosti vanca.

Martinaška: (nastopi) Koliko vas je, pa vsi žalostni in potrti.

Jej, jej, človek se mora razjokati, kadar ne vse pomisli. Oh, kako je zalelo našo hišo. Ti moj ljubi Bog. Janeza ubijejo Turki, Marjetica zbaži. oče zbolijo na smrt, sone solza so me, kadar ne vse to mislim. Toliko molitev, toliko dobrih del, pa takšna nesreča. Za pet ran božjih, saj storaj ne moram

varjati, da smo vse to preživeli, in da smo sedaj sami.

Pengar: Če se ti smilimo, nehaj. Kar je, je. Če se jokamo ali smejamo, nič drugače ne bo.

Martinška: Moški ste tako brez srca in nič ne čutite.

M. Jaka: To pa ne bo res.

Pengar: Ste že zopet skupaj. Nehajta vendar in nikar se ne pre-
rekajta.

Marieta: (prihiti) Ali že veste grozno novice?

Martinška: Kaj pa zopet prinašaš?

Marieta: Našega grofa so ubili (silno začudenje) Ne glejte tako
dabalo. Resnica je, čista resnica. Tam v Balemgradu so ga, ob
tisti veliki vodi.

M. Jaka: Bosa je ta.

Pengar: Kje si zvešela?

Martinška: Če je res, je to sama kazen božja.

Marieta: Kaj mi je vezeno varjamenta ali ne. Prepričali so bosta,
ko ga bodo tdi mimo v Celje.

Pengar: Vest je kot pravljica.

Marieta: Po je resnično oša Pengar. Pi se čudite, jaz ne. Vse, kar je kdajga doprinasel, mora priti kazem. (točni zvoki fanfar)

Mace: Slišitaš

Marieta: Že gredo, že gredo.

Pengar: Pred 5 meseci je bil taš tam prestol za njaga mogočnega, sedaj - prah in pepel neso po isti poti mimo istega mesta. (Sisto blizu se zasliši pretresajoč miserere, čas pride sprapol, pakav s truplom za njaga Celjana, pred njo nosijo črno oblačen liktor grofovske insignije, za rekviro stopa zbor patrov, ki pojo miserere. Ko so sredi pota, se iztrga od najje grozoten krik. "Danes grofja celjski in nikdar več na vse prizor mučno upliva. Glasovi polagoma zamro v daljavi.

(Pri se zave Pengar)

Pengar: Šlo je mimo. Kot grozne sanje, zadnji Celjan je padel z njim je usaknil mogočen celjski roš in ni ga več. Včeraj še mogotee, pred katarim je trepetalo pol sveta, a danes nič

brezpomemben nič. O kako udari Bog, kak o udari.

M. Jaka: Sedaj sta mrtva oba. Urh in Janez.

Manca: Hvala Bogu, moj Tone je sedaj maščevan.

Pengar: Otroci, kaj vam pride na misel. Res nam je prizadejal zla in muk stoterih, a Bog ga bo sočil. Sedaj je mrtev. Če nas je tepel, odpusti mu Gospod. Za vse dobro pa iskrena hvala saj je bil tudi dober. Vse je umrlo, le dobra dela živa. Bog mu daj večni mir in pokoj.

Marijeta in "artinaška: In večna luč naj mu sveti.

si: Amen.

Manca: Oče, osramotili sta me, oprostite!

Pengar: Razunam te, toda odpustiti je treba. Jaz sem že davno vsa odpustil.

Manca: Tudi jaz odpuščam- pooblašilo se je in mrazi me. Bog zvani.

Nace: Počakaj Manca, skupaj gremo.

M. Jaka: Dobro se imejte oče Pengar in z Bogom! (oditejo)

Marijeta: Vi tite, da nisem legala.

Martinaška: Očividno pret božji. Sicer sem pa jaz vedno mislila, da ne bo dobro končal in glejte res. Oh to vam je storil strašno srt.

Benigar: Sa bosta jutri daljša pomenili. Tudi mana stresa. Začelo se je že mračiti. Pojtiwa Martinaška. Pa prihi kaj Marjeta, se homo pomenili, saj smo vedno sami.

Marjeta: pridem, pridem še rada. ,anes bom poizvedela natančnaje o grofovem uboju, pa vam jutri vse povem. Gospod župnik bodo že vedeli.

Martinaška: Pa nitar na pozabi. (se razidejo. Benigar in Martinaška v hišo)

Janez: (pride čez čas oblečen v narodno nošo.) Doma sem. Spet doma. Ah, ti opojna gruda slovenska. wako priklaneš na-se svojega človeka . ,rasne sem videl dežala, a ti si kresotica o sveta zemlja domača. Sredi raskešnik lepot sem jokal po tabi, jokal kot dete v materinem naročju. Ves ta košček raja bi prižmel na srca, ga poljubljal, do blaznosti. - In v tem

paradižu dehti cvet, up, krik in pesem mojega srca-Marjetica.
Bog ve, morla me sedaj le čaka, ali pa kleči pred razpelom z
zasolzenimi očmi. Ne jokaj več. Tu sem, pritebi, pridi, da te objamem
dušica, pridi. (se nasmehne) Kako sem naiven. Saj ne mora vedeti.
Po dolgem času ji spet zapojem pod oknom. (poje) Tebi naj se
glasi, spev ljubeči mg, ti najlepša v vasi, slušaj me nocoj.
naj, da te objamem, od ljubezni vnati, daj, da s sabo vzamem,
rožo vseh deklet"

Pengar: (odpre počasi vrata, za njim Martinaška) Janez!

Janez: Oče, Bog vas živi.

Pengar: Si res ti? Nisi mrtev?

Janez: Evo moje roke! Tu sem, z dušo in telesom.

Martinaška: O sveta nebеса, kaj takega. Mar tã niso ubili Turki, si
se umil?

Janez: Kaj bi se na, ko me doma čaka tak zaklad. Ah oče...

Pengar: Ti si se umil.... (povzsi glavo)

Janez: (preplašen) Za Boga, nekaj se je zgodilo. Slutim. Nekaj

strošnega slutin. Morda grof?...

Pencar: Nene. Grof je takoj odšel in danes so ga prinesli mrtvega tod mimo.

Janez: Govorite. Brž govorite, zakaj molčite, kje je Marjetica?

Je živa, mrtva?...

Pencar: Morda je živa, morda...

Janez: Zagonetno je vse to govorjenje. Ne pustite, da nikam v tej grozni negotovosti. Povajta, govorite, pa če je vest še tako grozna.

Pencar: Fantje ste odšli v Bažigrad, ostala sva sama. S strahom sva gledala v bodočnost. Kar me Marjetica močno zakliče, ozrem se in jo pogledam. Oko ji je gorelo, odločnost, vsa je drgetala. Z Bogom oče, odločno zakliče, odhiti in ni je bilo več. Onesvastil sem se. Drugo jutro smo pogršili v hlavu konja. Od tedaj je ni več nikjer.

Janez: Grozno, pregrozno. Kako sem hrepenel po njej. Neprestano mi je lebdeła njena slika pradočni. Silno koprenje,

biti zopet pri njej, me je vztržalo, da nisem podlegel smrtnim ranam. Prva misel v suženjstvu mi je bila in zadnja. Po čudni rešitvi sem hitel, hitel prek gor in dolin, samo, da bi se nasrtil njenih modrih oči, da bi se razjokal v njenem naročju. Že sem videl, kako mi hiti nasproti, da me objame in poljubi in njen dah sem že čutil, utrip njenega srca in sedaj, sedaj je ni, ni. O Bog!

Antja: ^{pojejo} (prihajajo vračujoči se spolja) ko so fantje proti vasi šli. -

Janez: Marjetica, moja Marjetica, zakaj si ošla, ne veš, da ni življenja brez tebe. Mar te nisem vreden?

Penkar: Janez utolaži se.

Janez: Na oče, zame ni tolažba. Bila mi je vse. Boril sem se za njo, prelival kri - za njo. Živel - za njo. Ah.

Penkar: Že Bog ni hotel, da bi živela skupaj. Kaj hočemo, naša pot je trnjava in zameri iščemo veselje.

Janez: Vam, tolažili bi me radi, a sami želite tolažilnih besedi-

oče nečesa sem se spomnil. Ranjen sam ležal v ujetništvu. Ko so me pravljali, zapazim na obvezi rdeče vezan napis "Marjetica". Shranil sem ga.

Martinaška: Moj Bog, saj to je naše domače platno.

Pengar: Da ti šla za teboj.

Janez:pa: Za nani je prihitel mladenič. Nežen v obrz in njegovega pogleda se nisem mogel otrasti. Vzljudil sem ga. Zemen sem vrtal spomin in vendar mi je bil znan. Važno je bil ob meni. Ko sem v boju padel, me je branil. Tudi v ujetništvu sva se videla.

Pengar: In to naj bi bila Marjetica?

Janez: Nihče drugi. Zdaj razumem, zakaj me je tako vlekle v njemu. Oče, videli ste me, da sam zdrav in živ, iskreno vas poziravljam in z Bogom.

Pengar: Kam Janez?

Janez: Po Marjetico, skupaj sva bila ujeta.

Pengar: Saj nocoj ostani doma.

Janez: Takoj odrinem, kajti vsak trenutek je dragocen. Če Marjetica ne najdem, se ne vrnem nikdar več. Z Bogom!
(ko se obrne, obstane. Na klancu stoji Marjetica v narodni noši, za njo Enriko. Začuden zre v Marjetico.

Marjetica: Janez.....Janez ...

Janez: (jo še vedno začuden zre, na enkrat razprostre roke in usklikne) Marjetica (se objameta)

Enriko: Hvaljen bodi Bog. S tvojo pomočjo sem rešil oba.

Janez: Si res ti moja Marjetica?

Marjetica: Seveda sem. Pri tebi zdrava vesela in živa, moj Janez
(ga objame) Oče, saj nista hudi, ušla sem grofu in bila pri Janezu.

Pengari: Dajte moje. Somo da si tu, zdrava in rešena. Vse sem že odpuštil grofu, pa da ne bi tebi?

Martinaška: Če to ni čudež. Vedno sem pravila: Bog bo Janeza in Marjetico varoval. In res ju je. Skoz toliko zaprek

sta morala, srečno sta prišla in zdaj sta varna. Vedno sem za vaju molila, za Marjetico in Janeza sem rekla, da bi ju Bog obvaroval hudega.

Marjetica: Dobra ste. Zato vas nikdar ne pozabiva. Temu gospodu se moramo zahvaliti, da sem se vrnila, Sužnosti me je rešil.

Janez: Saj je tudi moj dobrotnik. Odkupil me je na suženjskem trgu.

Enriko: Ne maram hvale, dolžnost je bila. Poslan sem bil, da odkupim krščanske ujetnike. Pa sem naletel na Janeza in ga s prvo ladjo odposlal. Še se je zibala na obzorju ladja z Janezom, pa najdam vas Marjetica, vas brž odkupim in rešena sta bila oba. Pridružil sem se, da poronam na grob svojega očeta in hrepenal sem, da bom navzoč ob radostnem svidenju.

Janez: In ne bosta odrekli prošnji, če vas prosim, da vi naju poročite.

Enriko: Z veseljem.

Janez: Hvala! Prad nekaj minutami sem menil, da mi počī od žalosti srca, sedaj prakipavam od veselja. Marjetica, ni prave ljubezni brez borbe in midva sva dobojevala.

Marjetica: Janez moj, zmagala je najina ljubezen, a zmagali so tudi teharski plemiči! (potzgne izza nedri teharski prapor in ga razvije).

Janez: (radosten objame Marjetico) Marjetica moja!

Zastor pada.

6415

Univerzitetna knjižnica Maribor

S

75448

097509868

COBISS